

Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Medyadaki Temsili: Kuzey Kıbrıs Haber Medyası Üzerine Bir İçerik Analizi

Vusal Hasanov

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne İletişim ve
Medya Çalışmaları Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Ocak 2019
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Doç. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin İletişim ve Medya Çalışmaları Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Agah Gümüş
İletişim Fakültesi Dekan Vekili

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından İletişim ve Medya Çalışmaları Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Hanife Aliefendioğlu
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Fatoş Adiloğlu

2. Doç. Dr. Hanife Aliefendioğlu

3. Doç. Dr. Nurten Kara

ÖZ

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle farklı ülkelere kitlesel göç başlamıştır. Bu çalışma “öteki” olarak inşa edilen Suriyeli mültecilerin KKTC yazılı basındaki temsiline odaklanmaktadır. Haber medyası, toplumsal gerçeği ideolojik olarak, temsil ve söylem aracılığıyla yeniden üretmektedir.

Çalışmada global bir problem olan Suriyeli mültecilere ilişkin haber metinlerindeki temsil şekilleri ve hegemonik söylem türlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu çerçevede örnek olarak seçilen Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs gazetelerindeki 31 Ekim 2017 – 31 Ekim 2018 tarihleri arasındaki haberler içerik analizi ve söylem çözümlemesi yöntemleriyle analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları, incelemeye alınan 143 haberde Suriyeli sığınmacılara dair dışlayıcı ve sorunlu söylemlerle temsil edildikleri ortaya çıkmıştır. Haberlerde Suriyeli sığınmacılara karşı ırkçı, ayrımcı ve nefret içerikli söylemlerin kullanıldığına rastlanmıştır. Bunun yanı sıra göçmen ve mültecilerin toplum güvenliği için bir tehdit unsuru ve suçlu olarak gösterildikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Temsil, Söylem, Suriyeli Mülteciler, KKTC Medyası

ABSTRACT

The migration began in 2011 due to the civil war in Syria. In this study, it focuses on the representation of Syrian refugees who are represented as “other” in the TRNC print media. The news media reproduces the social reality through ideology, representation and discourse.

The aim of this study was to analyse the forms of representation and the hegemonic discourse in the news texts about Syrian refugees. The news articles in Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis and Kıbrıs newspapers of 31 October 2017 - 31 October 2018 were analyzed. In the reports against the Syrian refugees, it was concluded that racist and discriminatory discourses are used and there were tendencies to blame the refugees.

The findings of the research revealed that the selected 143 news were represented by exclusionist and problematic discourses in representing Syrian refugees. In the news, racist, discriminatory and hate speech were used against Syrian refugees. Besides, it is seen that migrants and refugees are shown as threat for the society.

Keywords: Representation, Discourse, Syrian Refugees, TRNC Media

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	vii
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Önemi	3
1.2 Araştırma Amacı	3
1.3 Araştırma Sorunsalı	3
2 LİTERATÜR TARAMASI	4
2.1 Kıbrıs Türk Basının Kısa Tarihi	4
2.2 Kıbrıs'ın Kısa Tarihi ve Göç Yolu Olarak Kıbrıs	8
2.3 Kadın Hakları Bağlamında Mülteci Kadınların Haberlerde Temsili	11
2.4 Suriyeli Çocuk Göçmen ve Mültecilerin Çocuk Hakları Bağlamında Yazılı Basında Temsili	14
2.5 Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili	18
2.6 Gazetelerdeki Suriyeli Sığınmacı Temsili: Öne Çıkarma ve Çerçeveleme Yaklaşımları İle İçerik Analizi	18
2.7 Sosyal Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi: Twitter Örneği”	19
2.8 Türkiye, Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli Mülteci Krizine Yönelik Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi	19

3 KURAMSAL ÇERÇEVE	21
3.1 Uluslararası Göç ve Mültecilik.....	23
3.1.1 Göç / Göçmenlik Kavramı	23
3.1.2 Zorunlu Göç	29
3.1.3 Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları	31
3.2 Azınlıklar	36
3.2.1 Azınlık Kavramının Tarihi Gelişimi.....	38
3.2.2 Azınlık Hakları	39
3.3 Haber Dili ve Söylemleri.....	42
3.4 Temsil.....	50
3.4.1 Haberde Temsil.....	50
4 METODOLOJİ VE VERİ TOPLAMA	54
4.1 İçerik Analizi	54
4.2 Eleştirel Söylem Analizi.....	55
5 BULGULAR VE ANALİZ.....	57
5.1 İçerik Analizi Verileri	58
5.2 Mülteci Haberlerinin Sıradanlaştırılması	68
6 SONUÇ	71
KAYNAKLAR	73

KISALTMALAR

AGİT	Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
BMİHYK	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
GKRY	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KRYK	Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu
RTV	Radyo Televizyon
TAK	Türk Kıbrıs Ajansı
UNICEF	Uluslararası Çocuk Hakları Yardım Fonu
UGÖ	Uluslararası Göç Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Gazetelere Göre Haberlerin Dağılımı	58
Tablo 2. Gazetelere Göre Haberlerdeki Temsil Biçimi	59
Tablo 3. Gazetelere Göre Haberin Kaynağı	61
Tablo 4. Gazetelere Göre Haberin Teması	62
Tablo 5. Gazetelere Göre Haber İçeriklerinde Söylemsel Eğilimler	65
Tablo 6. Çalışmanın Güvenilirlik Testi	68

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: 21'çocuk, 142 mülteci (Yeni Düzen / 07-01-2018).....	60
Şekil 2: 9 mülteci Lefke'de toprağa verildi (Yeni Düzen / 07-01-2018).....	60
Şekil 3: İki Suriye uyruklu 4 şüpheli tutuklandı (Yeni Düzen / 2018-26-09).....	63
Şekil 4: 20 Suriyeli mülteci yakalandı (Gündem Kıbrıs/ 2018-02-03).....	63
Şekil 5: Kaçak göçmenlerin 15'i evde, 5'i tırda bulundu (Kıbrıs Gazetesi/ 03-03) ..	64
Şekil 6: Polis, yaklaşık 150 tırda mülteci aradı (Kıbrıs Postası/ 2018-07-06).....	64
Şekil 7: Akdeniz'de facia! 90 mülteci hayatını kaybetti (Havadis / 2018-02-02)	65
Şekil 8: Kıbrıs açıklarında trajedi (Kıbrıs Gazetesi/ 2018-19-07)	66
Şekil 9: Umut yolculuğu polis operasyonu ile sona erdi (Kıbrıs Postası/ 2018-04-03)	66
Şekil 10.Güney Kıbrıs'ta cihatçı terörist korkusu (Kıbrıs Postası/ 2018-07-09).....	67

Bölüm 1

GİRİŞ

Mültecilik günümüzde çok yaygın olarak karşılaştığımız ve genelde global boyutta bir “sorun” olarak görülen sosyal bir gerçekliğe işaret etmektedir. Mültecilik, gönüllü yapılan göçten farklı olarak daha iyi yaşam koşullarında yaşama arzusu ile farklı ülkelere yol almak demektir. Mültecileri bu yolculuğa zorunlu kılan unsurların en etkili isse savaştır. İster ülke dahilinde isterse de farklı ülkeler arasındaki savaş ve çatışmalarda siviller birçok tehlikeye maruz kalmakta ve can güvenliğinden dolayı göç etmek zorunda kalmaktadırlar.

2010 senesinde, bir sıra Arap devletlerinde protestolar neticesinde, bu devletlerde bir takım çatışmalar yaşandığı, bazı devletlerde ise bu durumun iç savaş boyutuna yükseldiği bilinmektedir. Bu süreç bazıları tarafından “Arap Baharı” olarak değerlendirilmektedir. Bu protestoların başarılı olduğu ülkelerde hükümetler devrilmiş, farklı reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu süreç Suriye’de zamanla etnik, dini aynı zamanda politik çeşitlilikler ekseninde iç savaş halin de deneyimlenmiştir.

Bu savaş sürecinde farklı devletlerin de bu savaşa dahil olduğunun altı da çizilmelidir. Suriye’deki iç savaşın en vahim neticelerinden biri de Suriye vatandaşlarının komşu devletlere aynı zamanda Avrupa devletlerine iltica etmesidir. Bu vaziyet gittikleri tüm devletlerde mülteci probleminin Suriyelilere indirgenmesine dönüşmüştür.

Bu süreçte iltica talebinde bulunan Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerden biri de KKTC’dir. Göç yolu üzerinde olduğu için. Suriyeli mültecilerin

ülkeye gelmesi toplumsal açıdan bir takım problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda sosyal ve maddi problemlerin kaynağı gibi görülmekte olan mülteciler, toplumsal hayatta ve medya temsillerinde genelde “suçlu” olarak nitelenmekte ve “sorun” olarak görülmektedirler. Toplumsal hayatın bir parçası haline gelen Suriyeli mülteciler ada basınında yeteri kadar temsil edilmemekte, temsil edildiklerinde ise sorun kaynağı ve potansiyel suçlu olarak temsil edilmektedirler.

Bu çerçevede haber medyasının temsiliyet işlevi, Suriye uyruklu mülteci bireylerin toplum tarafından algılanma şekillerinde tesirli olacağı düşünülmektedir. Başka bir deyişle medya bu algının tekrardan inşasında sorumluluk taşımaktadır.

Adanın kuzeyinde her hangi bir sığınma hakkı ve sığınma yasası bulunmamaktadır. Sığınmacıların hayatlarını sürdürebilmeleri adına ve oluşan sorunları çözmek için yapılan bir takım önlemler alınmaktadır. Bu işler Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMYK) tarafından yapılmaktadır (B.Mahmutoğlu, kişisel görüşme, 20 Eylül, 2018).

Bu çalışma içerisinde sıklıkla haberlere konu olan Suriye uyruklu mülteci bireylerin KKTC yazılı basınında temsil şekillerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs gazetelerindeki haberler ele alınmış ve incelenmiştir. Seçilmiş olan gazeteler KKTC’de en yüksek tirajlı gazeteler olduğu için incelemeye dahil edilmiştir.

Seçilen gazetelerde yayınlanan haber metinleri üzerinde içerik analizi ve eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Çalışmaya teorik bir altyapı oluşturması açısından, öncelikle medyada temsil, azınlıklar ve azınlık hakları, Suriyeli mülteci, sığınmacı ve göçmen konularından bahsederek; devamında içerik ve söylemsel analizlerden elde olunan bulgulara ve tartışmalara yer verilecektir.

1.1 Araştırmanın Önemi

Mülteci, sığınmacı ve göçmen olgusu birçok coğrafyada sorunlu bir olduğu gibi KKTC de sorunlu bir olgudur. Mevcut problemin görünürlüğünü, onların hatalı medyatik temsillerinin önlenmesi aynı zamanda insan hakları ihlalinin ortaya çıkarılmasını sağlamak çalışmanın önemini tanımlamaktadır.

1.2 Araştırma Amacı

Haber medyasının topluma ilettiği içerikleri tekrardan ürettiği, biçimlendirdiği, toplumsal konumlanma ve algıları sağladığı bir gerçektir. Bu çalışma bu gerçeklikten yola çıkarak KKTC'nin son yıllarda ev sahipliği yaptığı “Suriyeli Sığınmacıları” merkeze almakta ve onların KKTC yerel basınında temsil edilme biçimini incelemeyi amaçlamaktadır.

1.3 Araştırma Sorunsalı

Yapılan araştırma bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

KKTC yazılı basınında mülteci ve sığınmacılar nasıl temsil edilmektedir?

Bu temsil biçimleri ne tür sorunlar içermektedir?

Mülteci, göçmen ve sığınmacılar kavramsal olarak haber metinlerinde hangi doğrultuda temsil edilmektedirler?

Bölüm 2

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde yakın geçmişte yapılan göçmen mülteci ve sığınmacılarla ilgili akademik çalışmalara yer verilecektir. Görüleceği gibi .çalışmalardan biri çocuk göçmenler üzerine yoğunlaşırken (İhtiyar 2017) diğerleri haber medyasında temsil konusuna odaklanmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalardan ikisi ise Gaziantep (Kovucu 2016) ve Kilis (Erdoğan 2018) yerel basınında göçmenlerin temsili üzerinedir.

KKTC basınında göçmenlerin temsili üzerine yapılmış bir çalışma daha bulunmaktadır (Gözügüzel 2014).

2.1 Kıbrıs Türk Basının Kısa Tarihi

Kıbrıs türk basını Kıbrısın tarihinden ayırıştırarak okumak, ilk gazetelerin ve hatta bu günün gazetelerinin nasıl bir misyonla yayın yaptığına açıklık getirmek için yetersiz kalmaktadır.

Kıbrıs ‘basın’ kavramıyla geç tanışmış bir coğrafyadır. Dünya genelinde farklı konulara ait bilgilerle, düzen ve periodik bir görünümü yansıtması açısından ilk gerçek gazete olarak değerlendirilen yayınlara 1600’ lü yılların başında rastlandığına dikkat edildiğinde Kıbrıs adasında ilk yayın yapan gazetenin, Avrupa’dan yaklaşık 280 sene sonraya tekabül ettiği meydana çıkmaktadır. Kıbrıs adasında basın kavramının yeşermeye başlaması, adanın Osmanlılar tarafından ingilizlere kiraladıkları 1878 senesine rastlamaktadır. 1800’lü yıllardan bu yana Kıbrıs adasında gazeteci ve gazete varlığını sürdürmektedir (Hüdaoglu, 2002, s. 3).

Bilindiği gibi Kıbrıs 1571 ile 1878 yıllarında Kıbrıs Osmanlının sınırları dahilindeydi. 1923 senesinde Lozan anlaşması ile Kıbrıs “de jure” olarak İngiliz imparatorluğuna birleşti, bu durum 1960 senesinde kadar devam etti. 1960 senesinde Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu, fakat çok az bir ömür yaşadı. 1963 de başlayan olaylardan dolayı Türkler yönetimden çekildiler. 1974 senesinde Tütkiye Kıbrısa müdahale etti. İlk gazeteler ingilizlerin yönetimi altında olan adada 1880’ li dönemlerde yeni bir enosis ayaklanmalarının yükseldiği zamanlarda yayınlanmaya başlamıştır (İrvan, 2006, s. 2).

Kıbrıs basını bilhassa ilk başlangıç yıllarında “Fikir Gazeteleri” olarak yaşamış ve büyük bir oranda ortak hedefler ve amaçlar yönünde hareket etmişlerdir. Bilhassa Türk-Rum fikir çatışmalarında gazetelerden yararlanılmış; her iki taraf da kendi fikirlerini yaymak ve bu fikirlere karşı muhalefet olanları eleştirme amacı ile gazete yayınlarını seçmişlerdir (Hüdaoğlu, 2002, s. 5).

İlk Türk gazetesi Saded 11 Temmuz 1889 senesinde yayına başlamaktadır. Bu sebepten 11 Temmuz KKTC’de “basın günü” olarak kutlanmaktadır. Yayın yapmaya başlayan ikinci gazete ise 1891 senesinde Zaman gazetesidir. O zamanlarda ve sonraki tarihlerde yayına başlayan gazetelerin ortak tarafı, onların mücadele basını olma özelliğidir (İrvan, 2006, s. 3).

Kıbrıs’ta 1878 ve 1908 yılları arasında, Türkçe, Rumca ve İngilizce olmak üzere toplamda 47 gazete yayın yapmıştır. Yayın yapan bu gazetelerin 7 tanesi Türkçedir. O yıllarda adanın yayın merkezi Larnaka olmuştur. Lefkoşada yayın yapan gazetelerin çoğu ise türkçeydi. O dönemlerde yayın yapan gazeteler; Saded, Zaman, Yeni Zaman, Kıbrıs, Mir’at-ı Zaman, Sunuhat ve İslam gazeteleriydi. 1878 senesinde Kıbrısın İngilizlerin yönetimi altına girmesi ile beraber Rumlar kilise güdümünde, ‘Megalo İdea’ yönünde faaliyetlerine başlayarak bu maksatla bir çok gazete

çıkarmakla propagandaya giriştiler. Bu zaman çerçevesinde ise Türkler gelişmeleri sessizce takib etmişlerdir. Kıbrısın İngilizlerin yönetimi altına girmesinin geçici olduğunu ve bu eldeğişiminde Osmanlının çıkarları olduğunu düşünen Türkler, bu eldeğişimine karşı gelmeyi Osamanlıya karşı gelmek gibi nitelendirmekteydiler. Bu sebepten sultana bağıllık uğruna sessiz kalmayı seçmişlerdi (Hüdaoğlu, 2002, s. 6).

Kıbrıslı Türkler'in ilk zamanlardaki pasif bir şekilde beklemeleri bir süre sonra yerini politik ayaklanmaya brakmaya başlamıştır. İngilizlerin yönetimine ilk politik kumeslenmenin adı Osmanlı Kıraathanesi'dir. Politik parti kimliğinden uzak olan Osmanlı Kıraathanesi lokal bir görünümde olmuştur. Daha öncesinde Rumların yarattığı Kıraathane'ye karşı bir tür örgütlenmedir. Bu Kıraathane, Türklerin Kıbrıs adasındaki gelecekleri mevzusunda tedirginlik hissine kapılan bir grup Osmanlı aydınlarının yapacakları şeyleri düşünmeleri için biraraya toplandıkları bir merkez haline gelir ve Lefkoşa'da Sarayönü'nde bir binada çalışmaya başlamışlardır. Kıraathane'de toplanan önemli kişiler bir gazete kurulmasına karar verirler. Kurulacak gazetenin öncülüğünü ise, Osmanlı Kıraathanesi'nde önemli yeri olan Tüccarbaşı Hacı Derviş üstlenmektedir. Ancak gazeteyi oluşturmak için basımevi gerekiydi. Basımevini kurmak içinse paraya ihtiyaç duyular ve halktan bağış toplanmaya başlanır. Bu şekilde adada Saded'den sonra Türkçe gazete çıkarmak için ilk basımevi yaratılır. Çıkarılan gazeteye ise Zaman ismi verilmektedir (Ünlü, 1981, s. 17-18).

Kıbrıs Türk basınının 1915 ve 1919 yılları arasındaki dönemi sessizlik dönemi olarak değerlendirilmektedir. Bu süre zarfında adada 15 Rumca gazete yayın yaparken Türk gazeteleri kapanmaya başlamıştır. Bazı kaynaklara göre ise bu kapanmaların sebebi İngilizlerin baskısı yüzünden olmuştur (Hüdaoğlu, 2002, s. 8).

Kıbrıs Türk basının yaşadığı en zorlu dönem 1931 ve 2.Dünya Savaşı esnasında yaşanmış baskılar ve sansürlerin önemli ölçüde hissedildiği döneme tekabül

etmektedir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki demokratikleşme çabaları ekseninde basına yapılan baskıda azalma görülmekte ve basın canlanmaktadır. Bu dönemden sonra tekrar Türk-Rum basını arasında olan çekişmeler yeniden gündeme gelir ve bu vaziyet 1974'e dek devam etmektedir. 1974'den sonra ise 1960'lı dönemlerde canlanmaya başlayan politik gazetecilik daha da belirgin duruma gelmektedir (Hüdaoğlu, 2002, s. 9-10).

Yaşadığımız bu güne gelene kadar ve bugün de, Kıbrıs Rum toplumuyla olan anlaşmazlığın Türk basınıni ortak bir yayın algısında sık bir biçimde buluşturduğunu, ortak alanda buluşmadığı vaziyetlerde ise bunun çeşitli fikir ve görüşleri ortaya koyanlar bakımından problemler oluştuğunu gözlemlemek mümkündür. Bu açıdan Kıbrıs Türk basının büyük bir kısmının, ilk zamanlardaki “Rum kesimine karşı duruş” noktasını bu gün muhafazasına devam ettiğini de söylemek mümkün bir olgudur (Hüdaoğlu, 2002, s. 5).

Kıbrıs Türk basının sahiplik yapısının ve gazetelerin ideolojik anlamdaki yayın siyasetinin, haberin önemi, içeriği ve haber sıralamsında tesirli olduğu anlaşılmaktadır. Haber sürecindeki bu tesir gazetenin çalışanları tarafından zaman zaman doğrudan hissedilmekte, bazı zamanlarda ise herhangi bir baskıya ya da yaptırıma gerek duymaksızın gazete çalışanları tarafından, gazetelerin sahiplik yapısı ve politik manadaki yayın siyasetinde uygun bir biçimde yürütülmektedir (Hançer, 2006, s. 10). 1973 senesinin son günlerinde kurulan Türk Ajansı Kıbrıs (TAK) kurulduğu andan itibaren Kıbrıs Türk Gazetelerinin çok önemli haber kaynağı olma özelliğini kendinde barındırmaktadır (Ünlü, 1981, s. 10).

21 Aralık 1963 tarihinde Rumların saldırısı sonucu, Türkler ve Rumların ortak çalıştırdığı Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu (KRYK) Lefkoşa'nın Rum tarafında kalmıştır. O dönemde özel radyolar yoktu ve Türkçe haber sunan Ankara Radyosu

aynı zamanda İngilizce yayın yapan BBC mevcuttu. Ancak Ankara Radyosu Kıbrıs Türk halkı için yeterli olmamaktaydı. Böylece 25 Aralık 1963 yılında Bayrak Radyosu Kemal Tunçla yayına başlamıştır. 1964 yılında KRYK’da çalışan bütün Türkler Bayrak Radyosuna katıldılar. Bunun neticesinde 15 kişiden oluşan bir kadro oluştu. Bayrak Radyosunun temel amacı halka doğru haberler vermek ve halkın moralini yüksek tutmaktır. Bunun için ise çocuk, müzik gibi eğlence programları yapılmaktaydı. 1974 yılına kadar bu programlar devam etti. 1974 Harekatından sonra Türkiye Cumhuriyetinin de desteği ve katkısı ile radyonun yayınları ilertletilmiş ve tv. yayınan da başlanmıştır. 15 kişilik kadro ile başlayıp devam eden Bayrak Radyosu şu an 800 kişilik çalışanı ile BRT olarak varlığını sürdürmekte ve uydu vasıtasıyla Avrupa devletlerine de yayın yapan bir RTV durumuna gelmektedir (<http://omcakl8.tripod.com/evodev/brt.htm>).

Kıbrıs Türk basının geneline baktığımız zaman, çeşitli ideolojileri müdafaa eden ve gelişmelere çeşitli bakış açılarıyla yaklaşmakta olan medya kuruluşları ile karşılaşıldığı görülmektedir. Kıbrıs Türk Gazetelerinin çeşitli politik ve ideolojik görüşlere sahip olması, çeşitli görüşlerin temsiline imkan tanımaktadır. Kıbrıs Türk basını çeşitli sahiplik yapılarının olduğu gazetelerde, aynı haberleri çeşitli görüşler çerçevesinde aktararak, ideal demokratik toplumun inşa sürecini desteklemektedir.

2.2 Kıbrıs’ın Kısa Tarihi ve Göç Yolu Olarak Kıbrıs

Kıbrıs adası tarihsel olarak Milattan önce 7000’li yıllara kadar eskiye dayanmaktadır. Mısır ve Hitit uygarlığının hükümrânlığı altına giren adada Geometrik devirde, Akalar, Dorlar, Fenikeliler de adaya yerleşmiş ve Soli, Salamis koloni kentleri gibi birden fazla krallıklar oluşturmuşlardır. Kıbrıs adası Komutan Porcius Cata tarafından Roma imparatorluğunun egemenliği altına girmiştir. Valilerin yönettiği Kıbrıs’ta St.Barnabas, Hristiyanlığı yaymaya başlamıştır. Bizans İmparatorluğu’nun

dönemlerinde Haçlı seferleri'ne çıkan İngiltere kralı 1. Richard (1184-1191) Kıbrıs'ı almış, isyanlar ve savaş harcamaları nedeniyle Templar Şovalyelerine satmıştır. Daha sonraki dönemlerde Templar Şovalyeleri adayı İngilizlere geri iade etmiştir. 1425 senesinde Kıbrıs'ın tarih sahnesinde Venedikliler gözükmemektedir (Mamalı, 2014, s. 108).

1571 senesinde ada tamamen Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına girerek tamamen fethedilmiştir. Bu süreçten sonra Osmanlılar Anadolu'dan adaya sanat erbabı kişileri getirmişlerdir. Kıbrıs adasının yönetimi 1878 senesinde geçici olarak İngilizlere bırakılmıştır. 1923 senesinde ise İngilizler adayı tamamen ilhak etmiştir. 1923 Lozan Antlaşması'na göre ise adanın İngiltere'ye ait olduğu kabul edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde etnik gerginlik ve çatışmalar sonucunda Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan 11 Şubat 1959 Zürih Andlaşması'nı, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum Liderleri 19 Şubat 1959 Londra Andlaşması'nı imzalayarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması kararını vermiştir. 15-16 Ağustos 1960 senesinde "Kıbrıs Cumhuriyeti" ilan edilmiştir (Köse, 2017, s. 109).

Yunan Cuntasının adada yarattıkları olaylar ve darbe yapmaları sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti adadaki düzeni sağlayacağını ileri sürerek 20 Temmuz 1974 yılında Kıbrıs adasına askeri müdahalede bulunmuştur. Kıbrıs Türk Federe Devleti olarak kalan adanın kuzeyinde 15 Kasım 1983 tarihinde KKTC ilan edilmiştir (Köse, 2017, s. 109-110).

Kıbrıs adası, coğrafik konumu, jeopolitik ve jeostratejik önemi sebebiyle tarihsel süreçte pek çok değişikliklerle yüzleşmiştir. Ortadoğu ve Akdeniz'i elde etmek isteyen bütün ülkeler için Kıbrıs adası, önemli bir üs olarak görülmektedir. Bu sebepten dolayı adayı elinde tutan ülkeler, aynı zamanda Anadolu, Lübnan, İran ve Mısır'a kadar büyük bir coğrafyayı kontrol etmek fırsatını da vermektedir. Anadolu

yarımadası üstünden Ortadoğu'ya ulaşmakta zorluk yaşayan emperyalist güçler, Kıbrıs üzerinden ulaşmayı planlamışlardır. Bu sebepten Kıbrıs devamlı olarak çatışmaların olduğu bir coğrafya olmuştur (Atasoy, 2011, s. 31-32).

Avrupa, Asya ve Afrika gibi kıtalara neredeyse eşit mesafede olma bakımından Kıbrıs dünyada merkezi bir konuma sahiptir. Adanın dört bir tarafının denizlerle çevrili olması ve etrafından olan komşu ülkelerde yaşanan politik ve ekonomik sorunlar nedeniyle ve ülkelerin adaya olan yakınlık mesafesi de dikkate alındığında, KKTC göç için seçilen bir bölge durumuna gelmektedir. Adanın transit ve hedef ülke oluşunun en büyük nedenlerinden biri de coğrafik ve stratejik yerleşimidir (Gözügüzel , 2014, s. 45).

Göçmenlerin belirlemiş oldukları güzergahlar değişen koşullara göre farklılaşabilmektedir. Yapılan araştırmalara göre göç rotalarının kararlaştırılmasında, göçmenlerin durumu, ülkelerin jeopolitik durumu ve almış oldukları bir tür önlemleri gibi ölçütler rol oynamaktadır. Örneğin maddi olanakları kısıtlı kişiler hava yolundan çok deniz yolculuğunu seçtikleri için yolculuk rotalarını da buna göre belirlemektedirler (Gözügüzel , 2014, s. 27).

KKTC göç rotaları içerisinde tercihte hatırı sayılır bir coğrafyadır. Adaya gelen göçmenlerin genelde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne (GKRY) geçmek amacıyla geldikleri görülmektedir. Fakat adaya gelen göçmenlerin hepsinin maksadına ulaşamadığı ve bir kısmının KKTC sınırları içerisinde kaldıkları da bir hakikattir (Gözügüzel , 2014, s.).

Son dönemlerde Suriye gibi adanın komşu ülkelerinde cereyan eden sorun ve problemlerden dolayı göçmenlik konusu KKTC gündemine girmiştir. KKTC'ye gelen göçmen sayısını tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Fakat KKTC'ye giriş

yapmış, kolluk kuvvetleri tarafından tesbit edilerek haklarında yasal işlem yapılan düzensiz göçmenlere dair bilgiler bulunmaktadır.

2.3 Kadın Hakları Bağlamında Mülteci Kadınların Haberlerde Temsili

Medya gittikçe büyüyen bir sermaye grubu durumuna gelmesi, yapımıcı ve yöneticilerini de tam anlamıyla sermayenin yararına angaje olan bir grup durumuna getirmektedir. Medya sermayesinin hacmi genişledikçe, çalışanlarının onun düşünceleri ve ideolojileri karşısındaki görüşleri de o biçimde bağımlı duruma gelmektedir. Günümüzde bunun gelmiş olduğu toplumsal çerçeveye dikkat çekmektedir. Bunu anlamak için kadının dünkü konumuna ve hangi sebeple bu gün bu konumda olduklarını anlamak için bakmak gerekmektedir.

BM 1951 yılında mülteciler ve yerinden edilmiş insanlar için bir sözleşme oluşturmuştur. İstemli veya istemsiz yer değişimlerini göç olgusu olarak değerlendirebiliriz. Göç farklı maddi, sosyal, politik veya psikolojik problemleri de beraberinde getirmektedir. Göç sürecinde farklı trajik hadiselerle yüzleşen göçmenlerin çok önemli ruhsal aynı zamanda sosyal problemlerinin olabileceğini görebilmekteyiz. Bu insanlar kendi vatanlarından ırkı, milli kökeni, dinsel bağı, sosyal olarak herhangi bir grupta ilişkisi ve siyasi görüşü sebebiyle baskı altında kalmaktan korktuğu için farklı devletlerden sığınma talep etmektedirler (Seber, 2013, s. 31).

Farklı çalışmalar mülteciler için tekrarlanan temsil biçimlerini genel anlamda şöyle olduğundan bahsetmektedir: Onların “yardıma muhtaç”, ya da “kurban” gibi gösterildiği “mutsuzluk, acı, umutsuzluk” durumu ile özdeşleştirilen temsilleri aynı zamanda onların toplum içerisinde birer “tehdit” ve “sorun” gibi görüldüğü “suç”, ”şiddet” konuları ile birlikte değerlendirildiği temsillerdir. Medyanın toplumsal mevzular ve hadiselerle ilgili düşünce ve davranışların yaranmasındaki pozitif ve

negatif tesiri düşünöldüğünde medyadaki temsillerin, sığınmacıların toplum tarafından kabul görme biçimi ile yakından alakalı olduğunu söyleyebiliriz (Pandir, Efe, & Paksoy, 2015, s. 6).

Göçmen kabul eden devletlerde göçmen ve mültecilere dair ötekileştirici söylemler ve nefret söylemi uzun bir süreçte yerli halkı ile göçmenler arasında çatışma ve uyumsuzlukların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu türlü söylemlerin topluma kolay bir şekilde işleminin esas mecrası ise medyadır. Birçok bilinmezlik ve ortalıkta konuşulan mitler ve şehir efsaneleri ile sarmalanan göçmenler mevzusunda sıradan halkın sergileyeceği davranış ve de beklentilerde medyanın sorumluluğu herkesin kabul ettiğı bir hakikattir (Erdoğan, Kavukçuer, & Çetinkaya, 2017, s. 12).

Suç içerikli haber dili ahlaki açıdan ‘eğitilmekten yoksun iptidai’lerin hatalı tutum davranışlarını aktardığı zaman yaranmaktadır. Bu insanlar söze suça yatkın eğilimleriyle çağdaş orta sınıf ailelerinde tedirginlik yaratmaktadır. Bu korku ve tedirginliğin ifade edilme şekli de dışlayıcı dil oluşturmakta ve suç söylemiyle o bireylerin temsilini oluşturmaktadır. Bu haberlerin yapımında bir tür “öteki olanın cinselliğı” anlatısı oluşturulup bu bireyler düzeni olmayan, ahlaktan yoksun, yasa dışı, norm dışı, uygarlıktan uzak olarak kodlanmaktadırlar (Keskin , 2018, s. 74).

King ve Wood göçmenlerin gittikleri he rülkede politik malzeme olacağını,bunun ise medyada “ötekiler”, ”istenmeyenler”, ”suçlular”gibi aksolunacağını, bu sebepten medyanın mültecilerin sesi olmada pozitif, fakat ırkçı tutum ve davranışların oluşmasında negatif olacağını söylemektedirler (Sarılar, 2018, s. 6).

Mülteci kadınlar vatanlarını terkedişlerinde, sığınma istedikleri topraklara geliş, göçmen/mülteci olarak kabul görme ya da red olunma kararının verilmesi süresince geçen zaman ve bu kararın sonrasındaki süreçte her aşamada çeşitli şiddet şekilleri ile karşılaşmaktadırlar. Kendi vatanından, savaştan, iç göç ve iktidardan kaçmak,

tecavüze maruz kalmamak için; “tekrardan hayata başlamak” için çıktığı yolda çoğu zaman taciz, tecavüz ve işkenceler kadınlar için çok yaygın bir “tecübe”dir. Yuvalarından, topraklarından, ailelerinin korumasından mahrum kalan kadın, sürgüne giden uzun ve meşakkatli yolculuğun neticesinde daha güvenli ve rahat yaşayacağı coğrafyalara ulaşma arzusu taşıırken, ulaşılan yerde karşılaştıkları şeyler eskiyi aratmamaktadır (Seber, 2013, s. 31).

Global mülteci hareketliliğinin büyük kısmını oluşturan kadınlar ve kız çocukları,kendi vatanlarında karşılaştıkları işkenceden kaçarak farklı ülkelere doğru yaşam kaygısı ile yol almaktadırlar. Özel korunma gereksinimleri olan kadınlar, toplumsal cinsiyet temelli işkence ve zulüm şekillerinden en sert olanı taciz ve tecavüzle karşılaşmaktadır. Genelde yaşama haklarına el konulan kadınlar fakat sınır dışı edilme endişesiyle şikayet etmemektedirler. Dünya genelinde cinsiyetçi ve ayrımcı görüş göçmen kadınlar için ,çeşitli ezilme şekillerine ve işkencelere maruz kalma, ; sonuçta fuhuşa teşfik,tehdit ve kandırılma ile cinsel ilişkiye itilme,her dakika ister fiziki ister cinsel şiddete maruz kalma, bulunduğu çevrenin şiddet kültürü ve önyargılı tavrı nedeniyle korku içerisinde hayatını devam ettirme manasını taşımaktadır (Seber, 2013, s. 31).

Medya kadınlara dair problemi göz ardı ettiği gibi, kadın erkek eşitsizliğini yüzeysel şekilde ele alıp, yüzeysel biçimde tartışmaktadır (Akdoğan , 2004, s. 149). Akdoğan’a göre Suriye uyruklu kadınları kurban olarak sunan ve onların mağdur durumunu dramatikleştiren söylemler ve bu söylemler ekseninde inşa edilen kadın temsiliyeti de gazete haberlerinin bir çoğunda kullanılmaktadır. Bu haberlerin nerdeyse hepsi hak merkezli habercilikten yoksundur. Kaçırma, namus cinayetleri, zina yapma, kürtaj tarzı suç haberlerine baktığımız zaman bunu açık bir şekilde

görmemiz olasıdır. Medya ise bu haberlerin iletilmesinde, haber unsurlarını aktarma mevzusunda gereken sorumluluğu ve özeni göstermemektedir.

2.4 Suriyeli Çocuk Göçmen ve Mültecilerin Çocuk Hakları Bağlamında Yazılı Basında Temsili

Gazeteciliğin etik ilkelerini sistematize eden birçok uluslararası belge ve raporlarda idealize olunan insan hakları anlayışı ile gazetecilik pratikleri neticesinde meydana çıkan haber içeriklerindeki insan hakları / çocuk hakları algısı arasında büyük fark vardır. Diğer taraftan insan haklarının aynı zamanda çocuk hakları kavramı ile ilgili toplum içinde mevcut olan sosyal değerler düzeni de bu bu haklarla alakalı haber yapım süreçleri üzerinde etkindir (Alankuş, 2007, s. 180).

Sosyo kültürel olarak çocukluk, toplumlara, farklı değer ve normlara, zamansal olarak farklılık göstermektedir. Örnek verecek olursak Orta Çağ'da Batı Avrupa toplumunda 5-7 yaş aralığında son bulmuşken; Neil Postman'ın 'Çocukluğun Yokoluşu' eserinde bahsettiği şekilde, bugünkü çocukluk kavramı toplumsal ve psikolojik bir halinde, Rönesans ile beraber meydana çıkmıştır. Çocukluk hukuki ve toplumsal kuramlar ekseninde müdafaa olunan bir kavram durumuna gelmiş, çocuk hakları ve çocukların müdafaa edilmesi fikri ise 20. Yüzyılda gelişmiştir (Çobaner, 2015, s. 29).

Medya ile çocuk hakları arasındaki ilişkiyi problemli duruma getiren, bir diğer boyut da, medyanın yapısal unsurlarıyla alakalıdır. Gazeteci ve çocuk arasındaki bağa dönecek olursak, haber yapan kişinin hak anlayışı ile okurun hak anlayışı birbirinden farklıdır. Okurun hak anlayışı daha geniş ve kapsamlıdır. Okur açısından hak kavramı, gazetelerin saygınlığı ve değeri ile alakalı fikirleirne yön veren, editöryel pratiklerde ve habercilerin profesyonel davranışlarından meydana çıkmaktadır. Medyanın son bulmayan tekelleşme, politik, ekonomik çerçevesi ile iç içe olmak gibi yapısal şartları,

gazetecilik pratiklerine yansımış olması negatif bir durum olarak değerlendirilmektedir (Alankuş, 2007, s. 183).

Medya kurumları ve çalışanları çocuk haklarının korunmasına dair önemli yükümlülükler ve görevler üstlenmektedirler. Medyanın çocuk hakları bağlamında hak merkezli bir tutum oluşturması çocuk haklarının yaygın hale gelmesine destek verirken, bunun tersi durumlarında ise hak ihlallerinin gözardı edilmesini aynı zamanda hak ihlallerinin yaygın hale gelmesine sebebiyet vermektedir. Hak ihlallerine karşı önlem almak maksadıyla global ve uluslararası çerçevede birçok medya kurumu aynı zamanda gazetecilik meslek örgütleri farklı etik ilkeler oluşturmaktadır (Çobaner, 2015, s. 36).

Bütün çocukların hak sahibi bir kişi olarak müdafası, gelişmesi ve temel hakları mevzusunda yeni bir görüşü beraberinde oluşturan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) 1989 senesinde kabul görmüştür. Bu sözleşmeye göre 18 yaşına ermemiş; dini, ırkı ya da yeteneksel bir farklılık gözetmeden, fikirleri ya da söyledikleri ne olursa olsun ve geldikleri aileler nasıl olursa olsun, onlar çocuk haklarına sahip olmaktadır. Bu sözleşme aracılığıyla onların hak ve özgürlüklerinin korunması açısından insanlara ve ülkelere farklı sorumluluklar getirmektedir (Çobaner, 2015, s. 31).

Çocuk haklarıyla alakalı esas hak ve özgürlüklerini belirleyen belge olan ÇHS sadece mülteci sözleşmesi değil aynı zamanda bütün hak ve özgürlüklerin her hangi bir şekilde ayrımcılık gözetmeden 18 yaşına erişmemiş bütün çocukları kapsama alanına alması sebebiyle; mülteci statüsünde olan çocukların da bütün kurumlar ve kuruluşlar karşısındaki haklarını da kapsadığı kabul görmektedir. ÇHS'ne imza atan ülkelerin, sözleşmedeki hakları "öz egemenlik alanı dahilindeki" bütün çocuklara vermek ve bu hakları güvence altına almak, ailelerinden kopanlar da dahil olmak üzere hususi korunma ve insani destek verme görevleri mevcuttur (Çobaner, 2015, s. 31).

Uluslararası Çocuk Hakları Yardım Fonu'nun (UNICEF) oluşturduğu çocuklarla alakalı etik haber yapılmasına dair ilkelerde; haber ya da mülakat yapıldığında, çocukların özel hayatlarına ve mahremiyetine, düşüncelerini ifade hakkına, onları ilgilendiren mevzularda katılım sağlama hakkına ve aynı zamanda tehlikeden ve cezadan korunma hakkına dikkat edilmesi ve özenle yaklaşılması gerektiği vurgulanmaktadır (Çobaner, 2015, s. 36).

Çocukların medyadaki temsili kültürün çocukluğa dair algısını yansıttığı gibi onlara yönelik davranış ve tutumlarda da yön verici olmaktadır. Medyanın onlara dair temsilleri gençlere rol model yaratacak, onun kendi hayatlarındaki beklenti ve tutumları etki altına almaktadır. Medyanın çocukları temsil şekli ya da gözardı etmesi onlar adına alınan kararlar ve kamuoyunun onları görme şekline de yön vermektedir. Bu sebepten medyanın çocukları temsil şekli çok önemlidir (UNICEF, 2007, s. 36).

Medyanın çocukları görmezden gelmesinin ötesinde bir diğer problem ise onların olumsuz habeleri içinde konu edilmeleridir. Onların karşılaştıkları şiddet, yoksulluk, herhangi bir engellilik, taciz ve tecavüz gibi vaziyetlerde, onlar daha çok negatif, olumlu olmayan hadiselerin öznelere gibi 'başı dertte olanlar' ya da 'başa dert açanlar' gibi temsil etmektedirler.

Medyadaki çocuk temsillerine baktığımız zaman onların yetişkin insanlarla aynı oranda yer verildiğini görmekteyiz; haber hikayelerine konu oldukları zaman ise şiddet ya da kazayla karşılaşmış pasif aynı zamanda potansiyel suçlu gibi hedef gösterildiklerini görmekteyiz. Çocuklara dair "negatif" haber değeri, şirin gösterme ya da günlük rutin haber yapma stratejisi uygulandığından dolayı temsillerde kalıp yargılar esas alınarak oluşturulmaktadır (UNICEF, 2007, s. 36).

Medyanın çocuk hakları ile alakalı mevzularda, kişileri ve hadiseleri temsil etme şekli ve ürettiği anlam biçimi sıkça tartışılan mevzulardan birisidir. Çocuklara

bütün dünyada medyatik ortamlarda az yer verildiği ve yer bulsalar bile ya eksik ya da hatalı temsil edildikleri bilinmektedir. Çocuk haklarıyla medya ilişkisi iki boyutlu ve problemli bir ilişkidir. Birinci boyutu medyanın çocuk haklarını bilmeyişi / önemli görmemesi, bir diğer boyutu ise medyanın yapısal özelliğini aksettiren işleyiş boyutu ve aynı zamanda haber üretimi pratiği ile alakalıdır (Çobaner, 2015, s. 28).

Bu çalışmada Suriye uyruklu göçmen çocukların yaşamış oldukları travmatik olaylar, henüz 3 yaşında olan Aylan'ın cansız bedeninin Bodrum'da kıyıya vurmuş görünümü ile gündeme gelmiş, uluslararası medyanın ve kamuoyunun gündemine oturmuştur. Çalışmada Suriyeli göçmen durumunda olan çocukların medyadaki temsiliyetleri söylen analizi ile incelemeye alınmıştır. Araştırmada hem söylem hem de göstergesel analizler ekseninde Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah gibi ideolojik düzeyde önde olan gazetelerin 3 aylık bir süre zarfında yayınladığı haberler incelenmiştir. Bu haberlerde bilhassa Aylan'ın fotoğrafının tesiri ile Suriyeli Göçmen çocukların medyadaki temsilleri mevzusunda nasıl bir değişiklik getirdiği araştırılmıştır. Genel olarak çocukların mağdur olarak temsil edildiği ve mahremiyetlerinin görmezden gelindiği görülmüştür. Suriyeli göçmen çocukların tekrardan hayata bağlayan eğitim, sağlık ve sosyal aktiviteler gibi bütün çocukların hakkı olan konularda yeteri kadar temsil edilmedikleri görülmüştür (İhtiyar, 2017).

Medyada / haber metinlerinde çocuklara karşı olan ayrımcılığa karşı önlem almak için ve çocukların korunması mevzusunda gereken duyarlılığı göstermek gerekmektedir. Çocuklarla alakalı suç haberlerinde görüntü ve adlarının açık bir şekilde kullanılmasından kaçınmak, sıfat kullanmak ve etiketlerle çocuklar için oluşacak negatif kalıp yargılar mevzusunda duyarlı bir gazetecilik anlayışı geliştirilmelidir. Mülteci statüsündeki çocuk bireylere zarar verecek ve olumsuz etkileyecek söylem ve yayınlardan kaçınılması gerekir. Bilhassa şiddet mağduru olan

veya başka bir şekilde travmalar yaşamış çocukların görüntü ve özel bilgilerinin paylaşımı konusunda daha dikkatli ve özenli davranılmalı, her daim çocukların yüksek yararı gözetilmeli ve korunmalıdır.

2.5 Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili

Diğer bir yerel basın çalışması kilis mediasından gelmektedir. Gaziantep ve çevresi mülteci ve sığınmacıların en sıklıkla bulunduğu en kalabalık olduğu yerler olması bakımından buradaki yerel medyadaki temsil önemlidir.

Erdoğan “Yerel medyada nefret söylemi: Suriyeli sığınmacıların Kilis yerel basınında temsili” çalışması da sığınmacılara dair nefret söylemi polisiye haberler çerçevesinde araştırılmıştır. Bu söylemi üreten tarafla bu söylemin hedefi olan tarafın coğrafi anlamda yakın olmaları, yerel basında önemli yere sahip olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de nüfusuna göre en fazla göçmen ve sığınmacı barındıran il olduğu için bu çalışmada Kilis gazetelerinden Kent ve Hududeli gazetelerinin 2016 Ağustos ve 2017 Temmuz tarihlerindeki dönemde yer bulan haberlere içerik ve söylem analizi yöntemi uygulanarak sığınmacılara dair nefret söylemi araştırılmıştır. Yerel medyada negatif ve nefret söylemlerin mevcut olduğu varsayımından yola çıkılmış ve çalışmanın neticesi olarak; gazetelerin her ikisinin de sığınmacılara dair ırksal ayrımcılık söylemlerinin olduğu ve nefret söylemlerinin üretildiği saptanmıştır (Erdoğan, 2018).

2.6 Gazetelerdeki Suriyeli Sığınmacı Temsili: Öne Çıkarma ve Çerçeveleme Yaklaşımları ile İçerik Analizi

Bu çalışmada çerçeveleme ve öne çıkarma yöntemleri esas alınarak Suriye uyruklu sığınmacıların Türkiye’de yayın yapan Yeni Şafak, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinin 2016 yılı içerisinde bir senelik internet haberleri ele alınmış ve içerik

analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen bulgulara esasen, gazeteler konuyla ilgili haberleri devletin gündemine göre belirlemiştir. Şöyle ki; vakasal çerçevelemenin fazla olduğu haberlerde gazetelerin ideolojik mesafesine yakın tonlama ile haberleri sunduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında, çalışma içerisinde, bu gazetelerin duygusal bakış açısı katmak üzere insan merkezli çerçeveleme kullandığı ve haber metinlerinde sığınmacılara dair terimsel bir karışıklık olduğu sonucuna varılmıştır (Alkan, 2018).

2.7 Sosyal Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi: Twitter Örneği”

Bu çalışmada sosyal medya kanallarından Twitter’ın aylık zaman diliminde Suriyeli sığınmacılara dair tüm gönderiler incelenmiştir. İnceleme sonucu olarak Suriyeli sığınmacılara dair 100 gönderi ele alınmıştır. Bu gönderilerden 10’u örnek olarak ele alınmış ve bu çalışma içerisinde eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu çalışma ile sosyal medya kanallarının nefret söyleminin üretimi hususundaki misyonu, bu söylemlerin dinamikleri ve Suriyeli sığınmacı probleminin yanında onlara yöneltilen nefret içerikli söylemler açıklanmıştır. İncelemenin neticesi olarak nefret söylemlerinin arka planındaki sosyal, maddi, siyasi ve ideolojik aktörler meydana çıkarılmıştır (Toprak, 2018).

2.8 Türkiye, Ürdün Ve Lübnan’daki Suriyeli Mülteci Krizine Yönelik Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi

Bu çalışmada ise Suriyeli mülteci alımı daha yüksek olan 3 ülke Türkiye, Ürdün ve Lübnan’ın mültecilere dair politikaları incelenmektedir. Çalışma esas ihtiyaç ve gereksinimler aynı zamanda sosyal ekonomik başlıklarla her üç devletin barınma, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal entegrasyon gibi konulardaki siyasetleri değerlendirilmektedir. Devletlerin siyasetlerinin etkinliklerini ve devletin mevcut

krizin boyutuna dair azaltma istekliliğini ölçmek amacı ile çalışmada bir dizi indikatörlerden yararlanılarak çeşitli alanda mülteci bireyleri karşılama durumu pozitif, nötr veya negatif olarak üçe ayrılmıştır. Mülteci bireylere destek mevzusunda devletlerin yerel toplumun ve ulusal örgütlerin üstlendikleri misyonlar ayrıca incelenmektedir. Bu araştırma her üç devletin geçinmekte zorluk yaşayan mültecilerin insani durumunu daha iyiye doğru taşınması için daha kat etmeleri gereken çok uzun bir yol olduğunu ortaya koymaktadır (Koç, 2018).

Bölüm 3

KURAMSAL ÇERÇEVE

Temsil kavramını tartıştığımız zaman akla gelen ilk isim Stuart Hall'dur. Hall temsil kavramının Kültürel çalışmalardaki önemine vurgu yapmaktadır. Hall aynı zamanda temsilin anlam ve dilin kültürle bağ kurmasını sağladığı söylemektedir (Hall, 2017).

Temsil her hangi bir şey ile ilgili anlam içeren bir şey söylemek veya dünyayı diğer kişilerle anlamlı biçimde tasvir etmek için dilin kullanımı anlamına gelmektedir. Temsil, anlamın inşa edildiği ve bir kültürün bireyleri arasında değişen sürecin esas parçası olmaktadır. Başka bir deyişle temsil dil aracılığı ile anlamın üretimidir (Hall, 2017).

Temsil biçimlerinin üretildiği ve inşa edildiği en büyük alan bildiğimiz üzere medyadır. Medya temsilleri dediğimiz zaman ilk akla gelen şeyler imajlar, anlatılardır ve bu temsiller haber içerikleri, reklam, blog, sosyal medya araçları aracılığıyla üretilmektedir. Aslında temsil içeriğin yeniden inşasını anlatmaktır, hakikatin yalnız kendisi değildir. Haber ve hakikat arasındaki bağ sorunludur ve tartışmaya da açıktır (Sarılar, 2018).

Eleştirel yaklaşıma göre toplum içerisinde azınlık olan kesimlerin medya içerisindeki temsilleri ile yaşadıkları dezavantajlar arasında bir bağ mevcuttur. Bu bağ şöyle tanımlanmaktadır: “Tek başına bir metin önem taşımamaktadır: Medyanın tesiri, nesnellik ve faillik mevzularını ele almanın ve okuru konumlandırmanın vb. belirli biçimlerin tekrarlanması vasıtasıyla birikerek oluşmaktadır.

İletişim çalışmaları bizi temsil kavramı açısından medya ürünleri üzerine düşünmeye yöneltmektedir. Temsil kavramını tartışırken azınlıkların medyadaki temsillerinin önemini de belirtmek gerekmektedir.

Van Dijk, haberleri toplumsal söylemin bir formu olarak kabul etmektedir ve haberdeki söylemin esas yapısını biçimlendiren bağlamsal etkenin önemine vurgu yapmaktadır. van Dijk'ın söylem çözümlemesi makro ve mikro olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Tematik ve şematik çözümleme. Haberler, öyküler veya savlar gibi bir hiyerarşik çerçeve takip etmektedir. Haber yapma, profesyonel rutin, zaman, gelişmiş insan ve baskıya girmenin çetin sınırlılıkları altında her gün defalarca yapılmaktadır. Bu ise bir şema / çerçeve ile sistematize edilmektedir. Makro yapı çözümlemesinde başlık, haberin girişi, esas olay, haberin kaynağı ve bağlamsal bilgi, olayın taraflarının olayları değerlendirmesi gibi aktörler ele alınmaktadır (Özer, 2011).

Mikro yapı bölümünde ise sentaktik bir çözümleme, bölgesel uyumluluk, kelime seçimleri ve de retorik çözümlemeler yapılmaktadır. Bu tür çözümlemeler de kullanılan cümlelerin kullanım şekline bakılmalıdır. Ayrıca sentaktik çözümlemelerde ideolojik yapılara da rastlanmaktadır (Özer, 2011).

Mülteci ve sığınmacıların bütün dünyadaki mevcut durumları son derece problemlidir. Hem kendileri ait oldukları bağlamdan koparılmış olduklarından tedirgin ve dezavantajlıdır hem de gittikleri ülkelerdeki çoğunluk onları bir sorun olarak görmektedir. Mülteci ve sığınmacıların sorunlarının çözülmesinde ve olumlu anlatılarla temsil edilmesinde medyanın rolü büyüktür. Fakat medya temsillere bakıldığında, medyanın bu temsiller aracılığıyla mevcut durumu daha da sorunlu duruma getirdiği görülmektedir. Her şeyden önce mülteci ve sığınmacılarla ilgi yapılan haberlerde kavram kargaşası yaşanmaktadır. Bu kavramsal karışıklık ise

onların durumlarını insan hakları açısında daha da çözümesi güç bir duruma getirmektedir.

Mültecilerin medyadaki temsil biçimleri söylemsel olarak ötekileştirici ve ayrımcı ifadelerden oluşmaktadır. Bu da onların insan haklarının ihlal edildiği anlamına gelmektedir.

3.1 Uluslararası Göç ve Mültecilik

Göç toplumsal sistemi etki altına alan, bireyleri sosyal, maddi, psikolojik vb. taraflardan farklı sorunlarla karşılaştıran tarihsel bir olgudur. Tarihsel olarak yaşanan göçler benzer özellikleri göstermektedir. İnsanlar zaman zaman daha iyi bir yaşam için bazen de karşılaştıkları baskı, zulüm, şiddet gibi nedenlerden göç etmektedirler. Göç insanın çevresine, ekonomik yaşam şartlarına ve ruhsal durumuna yön vermektedir.

Bu sebepten insanın bu çevreden uzaklaşması mecburi olduğu durumda göç, genelde geri dönülmesi imkânsız olan ve insanların kendi fiziki ve ruhsal çevresinden uzaklaşmasına fırsat sunan olgu olarak değerlendirilmektedir. Mültecilik ve sığınmacılık farklı sebeplerle insanlar, ülkesini bırakıp gitmek zorunda bırakılan bir olgu olmaktadır. Mültecilerin ve sığınmacıların en temel amacı hayati bir tehdit unsurunun olmadığı güvenli bir coğrafyada yaşamaktır.

3.1.1 Göç / Göçmenlik Kavramı

Göç kavramı tarihsel olarak çok eskiye dayanır. Yer değişimi olarak nitelendirilen göç daha çok sosyolojik ve psikolojik olarak incelenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde göçler, göç ettikleri yerlerin nüfusunu, sosyal aynı zamanda kültürel yapısını, ekonomik özelliğini şekillendirmişlerdir. Göç ulusal olarak milyonlarca kişinin ve çok fazla devletin ilgi odağın tarihinde v olarak ele alınmaktadır. Göçler, genel olarak kıtlık, iç savaş, dinsel açıdan yaşanan problemler, şiddet, günümüzde sancılı ve zor bir süreci içermektedir.

Dünyada göç kavramının ivme kazanması ile bu süreci betimleyen tanımlar kullanılmaktadır. Göçmenlik, sığınmacı, mülteci kavramları da birbiriyle ilişkilidir. Göç ve göçmen ilişkisi anlaşılması çetin olan bir bağıdır. Bununla beraber günümüzde yaşanan globalleşen göç olgusu da bu daha da karmaşık duruma getirmektedir. Göçmen; mülteci ve sığınmacılardan farklı olarak maddi, sosyal ve kültürel sebeplerden dolayı kendi ülkesini öz iradesi ile gönüllü bir şekilde terk eden kişilere denmektedir. Başka önemli bir nokta ise onların gittikleri devlette yasal izinleri olarak yerleşmeleridir. Göçmenlerle ilgili bir diğer tanım ise ‘düzensiz göçmen’ tanımlamasıdır (Gün, 2016 s.4).

‘Belgesiz / düzensiz’ göçmen gelmiş olduğu devlette yaşamak için yasal hakka sahip olmayan göçmen bireyler için kullanılmaktadır. Bu tanımlama ekseninde bireyler çeşitli biçimlerde düzensiz göçmen olabilirler: a) devlet sınırlarında yapılan kontrollerden kaçarak veya sahte evraktan yararlanarak bir devletin sınırlarını yasadışı yollardan geçenler ya da b) yasal bir şekilde ülkeye giren fakat sonrasında yasadışı duruma gelenler. İkinci gruba turist gibi gelen, verilen süre zarfında geri gitmeyenler veya mülteci gibi gelip başvurularına ret almalarına rağmen geri dönmeyen yada yasal yolla sınırı geçen, yasal bir şekilde yaşadıkları halde kaçak durumda çalışanlar örnek gösterilebilir. Günümüzde ülkelerin yabancı uyruklu insanların ülke sınırından girişine ve ülkede kalmasını kontrol için aldıkları önlemlere rağmen, binlerle, milyonlarla kişi düzensiz göçmen durumunda yaşamını sürdürdüğü bilinmektedir (Dündar & Özer, 2015, s. 12).

Dünya genelinde göç örüntüleri devletlerarasında hızlı değişiklikleri gösteren maddi, politik ve kültürel bağın bir yansıması olarak görülmektedir. Yaklaşık 175 milyon kişinin kendi ülkesi dışında çeşitli devletlerde yaşadığı, bunun dünya nüfusunun yüzde üçü olduğu düşünülmektedir. Bir devlet içerisinde yerleşmek için

yer değiştirme eylemi i g ve bir devleti terk ederek farklı bir devlete yerleşme ise dış g olmakla birlikte, kaynak olan devletle hedef devleti birbirine birleştirerek küresel g örüntülerini oluşturmaktadır. Birçok toplumda gler kültürel aynı zamanda etnik çeşitliliğe eklenmekte ve toplumsal, maddi dinamiklerinin şekillenmesine destek vermektedir (Giddens, 2012, s. 569).

Günümüzde toplum içerisinde meydana gelen toplumsal hadise ve olgu içerisinde çok yönlü ve kırık yapılar barınmaktadır. Bir taraftan ‘geniş’ kitlesel boyutlu olgu ve hadiselerle yüzleşirken diğer taraftan bu hadise ve olguların kendi içerisinde bölündüğünü görmekteyiz. Yaşadığımız ağda meydana gelen gler ve genel anlamda g kavramı da bundan muaf değildir. Toplumsal düzeyde ortaya çıkan bu olay ve değişimler açısından, ge dair yeni bir bilimsel ereve ve kuramsal yaklaşım gerektirmektedir. G ve göçmen bağının kavranması ve bunun etin bir bağ olduğu açık bir hakikattir. Bununla beraber günümüzde ulus devletlerin sırları konusundaki hassasiyetleri de, bu karşılıklı bağı etki altına alarak daha da karmaşık duruma getirmektedir. Bu karmaşık yapı, bu çalışmaların önünde olan en büyük problem olarak karşımıza çıkmaktadır (ağlayan, 2006, s. 67-68).

Bilginler 1945 senesinden beri önemli gleri tanımlamak için dört model oluşturmuştur. Bunlardan ilki klasik g modelidir. Bu model Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avusturalya gibi “göçmen halklar” olarak büyüyen ve gelişen devletler için geçerli olmaktadır. Bu tür durumlarda g geniş ölçüde teşvik edilmekte, kota ve sınırlamalar yıllık göçmen kişi alımının sınırlı kılınmasına destek olsa da yeni gelen kişilere vatandaşlık lütuf gibi sunulmaktadır. İkinci model ise sömürgeci g modelidir ve bu model, Fransa, Birleşik Krallık gibi, smrgeden gelen göçmen kişileri başka ülkeden gelen gelen kişilere tercih eden devletlerce izlenmektedir. Bir diğer model ise misafir işçi modelidir. Bu tür bir düzende göçmenler devlete genelde

çalışmak için ve geçici bir süre zarfında kabul edilmektedir. Uzun bir süre kalsalar bile vatandaş olamamaktadırlar. Dördüncü ve sonuncu model ise yasadışı göç modelidir. Devlet sınırları içerisinde “göçmen değilmiş gibi” görünümle giren göçmenler, sık bir şekilde resmi olan toplumun sınırları dışında yasadışı bir şekilde yaşamını sürdürmektedirler (Giddens, 2012, s. 569).

Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ) göçü, ulusal bir sınırın ötesine geçerek ya da bir ülke içerisinde süresi, yapı ve sebebi ne olursa olsun kişilerin yer değişimi yaptığı hareketler olarak tanımlamaktadır. Koçak ve Terzi ise kişilerin yaşadıkları coğrafyadan ekonomik, politik, sosyal ve kültürel sebeplerden farklı bir coğrafyaya hareket etmelerine verilen genel ad ve global bir hadise olarak tanımlamaktadırlar. Göç politik, toplumsal, maddi ve kültürel olamsıyla beraber hem de kişisel bir süreç olmaktadır (Erol & Ersever, 2014, s. 49).

İnsanlar yaşamış oldukları coğrafyaları farklı sebeplerle değişmek zorunda kalmışlar. Toplum bireylerinin kendi iradeleri dışında oluşan doğal afetler tarihi süreçler içinde göçün çok önemli sebeplerini oluştururken, sanayi devriminden sonra esas belirleyicisi insan olan maddi, politik ve sosyal sebeplerden göç olgusu artmıştır.. Bilhassa ulaşım ve iletişim araçlarında olan gelişme paralel biçimde bireylerin daha iyi bir yaşam arzusu ile göçlerde büyük artış söz konusu olmuştur. Göçe sebep olan faktörler, göç sürecinde ve sonrasında oluşan gelişmeleri geniş kapsamda etkilemiştir. Politik sebepli göçler, bilinçli ve netleşmiş politikleşme hissine, radikal politik girişimlere, kuvvetli bir diasporanın yaranmasına ve toplumsal entegrasyon mevzusunda dayanıklı bir grup psikolojisi sahiplenmeye zemin oluşturmaktadır (Ekici & Tuncel, 2015, s. 13-14).

Göçler ister yaşadığı ülke içinde isterse de başka bir ülkeye yapılsın, bu süreçte dâhil olanların çok önemli ve kritik maddi, sosyal ve psikolojik problemler

yaratmaktadır. Onların kendilerini ait hissettiği coğrafyalardan ayrıldığı zaman yanına almış olduğu özel eşyalardan ziyade, yaşanmış ve deneyimlenmiş tecrübeler, yaşam şekli ve arzuları saklıdır. Göçmenin yalnız bedenlen değil, aynı zamanda göç ettiği zamana kadar yaşamış olduğu kültürel değerler de bu sürece dahil olmaktadır. Göç yalnız mekansal bir değişim değil, aynı zamanda göçmenlerin tüm yaşamını sarmalayan, coğrafik ve insani ilişkilerini tekrardan sistematize eden, nesiller boyunca tesirini devam ettiren kültürler arası bir olgu olmaktadır. Göç isterse gelişmiş, az gelişmiş yada gelişme sürecine olan devletlere olsun esas orjinal kültürden ayrılmak ehissine zarar vermekte, ilk kuşaklarda ‘ne burada ne de orada’ olma duygusunu oluşturuyor. Göçmenin doğduğu ve belli bir zaman içinde yaşayarak benimsediği toplumun davranış kodlarını, göç ettiği coğrafyada uygulama çabası, kültürel, aynı zamanda fiziki çatışma ve zıtlıklara sebep olabilmektedir (Adıgüzel, 2016, s. 173).

Göçle alakalı bir çok eski kuram, itme ve çekme etmenine odaklanmaktadır. İtme kavramı, kıtlık, savaş, çatışma, politik açıdan baskı veya demografik baskılar gibi toplum bireylerinin göçe zorunlu kılan, kaynak devlet içindeki dinamiklere atıfta bulunmaktadır. Çekme etmenleri ise gidilen devletlerin göçmenleri kendine doğru çeken etmenlerdir; örneğin gelişmekte olan emek pazarı, yüksek yaşam standartı ve nüfus seyrekliği farklı bölgede meskunlaşan göçmenleri çekmektedir (Giddens, 2012, s. 570).

Uluslararası göçün, çokkültürlü siyasetin teşvikinde rolü çok büyüktür. Göç eden insanlar kendi vatanları ile ev sahipliği yapan toplumun politik sistemlerini esaslı biçimde bir birine birleştiren ulusaşırı siyaseti beslemektedir. Onlar aynı zamanda politikanın hem öznesi hem de nesnesi konumundadırlar. Göçmen akışındaki sürekli değişimler sebebiyle olduğu kadar bazı toplumlarda bulunan politik örgütlerdeki büyük değişimler sebebiyle de göç siyaseti devamlı bir akış halindedir. Göçle alakalı

akışlar büyüdükçe siyasi mobilizasyonun ve de katılımların karakterinde değişiklikler gözükmetedir (Castles & Miller, 2008, s. 400-401).

Ulusal göç siyaseti her ülkeye göre değişim gösterse de değişmeyen tek şey ulus-devletlerin, toplumsal, politik ve kültürel kurumlarının devamlılık göstermesini olağan kılmaktadır. Bu bağlamda ulusal ülkeler arz – talep veya iticilik – çekicilik unsurları çerçevesinde oluşturulan bir pazar ilişkisi bağlamında ulusal göç ayaklanmaları ile karşılaşmaktadır. Fakat göçmen konumundaki kişilerin niceliksel ve niteliksel olarak kontrolde tutulması, ulusal ülkelerin kendilerini korumaları ve tekrardan üretimin önkoşulu olarak göç siyasetinin tam merkez noktasında yer almaktadır. Zaman zaman devletin çıkarları o yönde olduğu taktirde, göçmenlerin gelmesi daha fazla cesaretlendirilirken, bazen de devletin çıkarları temelinde, göçmenlerin gelmesine engel oluşturulmaktadır. Devletlerin göçsel tarihi bu bağlamda yaranan ve zamanla değişim gösteren çeşitli göç siyaset uygulamaları ile şekillenmektedir (Şimşek & Ahmet , 2017, s. 7).

Sonuç itibariyle göçmen kavramı çok geniş kapsama sahiptir ve her çeşit göç hareketi bu kavrama dâhil olmaktadır. Ancak mülteci, sığınmacı, göçmen kavramlarını eşanlamlı kullanmak çok ciddi problemler oluşturmaktadır. Daha öncede söylendiği gibi, kendi coğrafyasındaki tehlikelerden kaçan insanların hakkında hatalı tanım yapılması ölüm ve kalım durumu arasındaki hassas noktayı belirtmektedir. Bu sebepten bu üç kavramın mevcut farklılığı gözardı edilmemelidir(Castles & Miller, 2008, s. 4).

Toplum bireylerinin zorluk yaşadıkları ve en fazla destek ve dayanışmaya gerek duydukları dönem, göç sonrasındaki yerleşim yerlerinde yaşam savaşı verdikleri zamandır. Böylelikle göçün beraberinde getirdiği güçsüzlük, bir dayanışma, bağdaşma ve kenetlenme ile giderilmelidir. Erimekte olan sosyal devlet ve sosyal siyasetler

açısından eşitlik olgusu gerici ilişkileri desteklemektedir. Ulus devlet, vatandaşların öz ekseni çevresine birleşmesini öngörmektedir. Devletçilik, hemşericilik, milliyetçilik gibi farklı eksenler, onun kuvvetten düşürür veya onun zaten güçsüz olduğunun göstergesidir. Göç ulus devleti zayıf düşmesine ve kan kaybetmesine sebep olmaktadır. Göç edenler farklı coğrafyalarda da ayakta durabileceğine ve yaşam mücadelesi verebileceğine inancı olan insanlardır. Onları yitirmek ulusal devletin bugününün ve geleceğinin eksik kalması ve karartılmasıdır. Göçü ve devletçilik faaliyetlerini bir göstergeler dizini gibi görüp, bunu olağanlaştıran sebeple mücadeleye ağırlık vermek gerekli olmaktadır. Ulusal devletin maddi ve politik yönden güç kazanması ve sosyal devlet işlevini kusursuz bir şekilde uygulaması tek çözüm gibi gözükmemektedir.

3.1.2 Zorunlu Göç

Zorunlu göç, ülkeleri yalnız sınırları açısından alakadar eden bir mevzu değil, aynı zamanda günlük yaşamda da insanların deneyimlediği bir süreç olmaktadır. Göç kavramına edebiyatta, medyada, sinema ve akademik okumalardaki temsiliyetlerde trajik anlatılara yer verilmektedir. Ancak mutlu göçler de mevcuttur, insanların yapmak zorunda olmadıkları göçlerdir bu göçler. Zorunlu göç durumunda ise, yine çoğunlukla bu deneyimlerin sığınmacı aktörleri rakamlardır; yani büyük anlatılardaki gibi görünmemektedirler. Bu sebeple zorunlu göç siyaseti, ulusal antlaşmalar kişilerden çok sınırları, ülkeleri ve güvenlik konusunu merkeze almaktadır. Bu tür anlatıda olgusal olarak göç, göç eden insanlarda daha görünür olmaktadır. Sığınmacı ve göçmen bu anlatıların özneleri olamazlar, bu anlatıda eyleyen özne olgusal olarak göçtüt. Bu düşünce, zorunlu göç etmiş sığınmacının öznel deneyimini görmezden gelinmektedir.

Zorunlu göç, insanların kendine özgün yaşam alanında elinde olmayan sebeplerden terk etmek vaziyetinde bırakılmasıdır. Farklı bir deyimle, insanların kendi iradesi dışında farklı güçlerin ve öğelerin baskısı ve zorlaması neticesinde gerçekleşmektedir. Örnek verecek olursak ülkenin farklı sosyal, maddi, güvenlik ve buna benzer mevzularda verdiği kararların icraatı sürecinde toplum nüfusunda oluşturulan ayaklanma zorunlu göçü oluşturmaktadır (Ceylan, 2012, s. 4).

Zorunlu göç ulusal politikada çok önemli bir unsur durumuna gelmektedir. Bu durum 1945'den beri değişen ulusal mülteci rejiminin yapısına da yansımaktadır. Ulus-devletlerin mülteci rejimi, hukuksal olarak insan hakları hukukuna bağlı bir çok yasal normu, onları koruma altına almak ve onlara destek vermek için oluşturulmuş birçok organizasyonu kapsama alanına almaktadır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesinin temeli 1951 Konvansiyonudur ve buradaki en temel ve gerekli kurum Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğidir (BMYK) Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Dünya Gıda Programı, UNICEF, gibi bir çok ulusal kurum ile OXFAM, CARE International ve Uluslararası Yardım Komitesi gibi onlarca sivil toplum örgütü mevcut rejimde bir takım misyonlar üstlenmektedirler (Castles & Miller, 2008, s. 147).

Zorunlu göçün; göçü zorunlu kılan sebepler, gidilen devletin sınırları, küresel insan hakları ve ulusal ülkelerin çıkarları arasında olan uyumsuzluk üzerinde tartışılması onun süreçsel biçimini ve önemini örtmekte ve bir vaka gibi görülmesine, değerlendirilmesine yol açmaktadır. Süreç olarak göçün içerisinde üç özne tanımlanmaktadır: göç veren devlet, göç eden kişiler ve göç alan devlet. Zorunlu göçe dair ele alınan egemen düşüncenin, göçün, göç edenlerden daha çok önem görmesinin temelinde bu süreci göç vermekte olan devlet ve bu süreci deneyimleyen özne üzerinden inceleme mevzusundaki isteksizliği yaratmaktadır. Bu anlamda egemen

düşüncesin göç alan devletin çıkarlarına öncelik vermesi ve göçü sistematize etmektense engel tırettiğini hedeflediğini; bu sebeple de göçü bu sürecin bütün özneleriyle beraber olmakta başarılı olmadığı söylenmektedir (Oğuz, 2015, s. 132).

Zorunlu göç kavramı ve bu süreç kişinin kendi iradesiyle olmadığı için, kişi üzerindeki sosyolojik ve psikolojik tesiri gönüllü göçlerden temelde ayrılmaktadır. Zorunlu göç 'yerinden olmak' ve 'yerinden edilmek' gibi iki farklı guruba ayrılmaktadır. Yerinden olmak veya yerinden edilmek kavramı, BM'nin hazırlamış olduğu 'ülke dahilinde yerinden edilme mevzusunda yol çizen ilkeleri'nde belirtildiği gibi iç savaşların, doğal afetlerin ve kalkınma stratejilerinin neticesinde oluşan yer değiştirmeler gibi tanımlanmakta, yerinden edilme kavramı ise yalnız iç savaş ve çatışmaları neticesinde oluşan istemsiz göç olarak tanımlanmaktadır (Ceylan, 2012, s. 5).

Zorunlu göç mağduru olanlar hem ekonomik hem manevi olarak çok büyük sorun yaşamaktadırlar. Kendi vatanlarından, topraklarından kopartılarak temel haklarından ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan bu bireyler yoksulluk içinde yaşamlarını sürdürmeye mahkûm edilmektedir.

3.1.3 Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları

Mültecilik tarihsel olarak çok eskiye dayanmaktadır. Farklı tarihsel süreçlerde insanlık göç hareketlerinin şahidi olmuştur. Soykırımlar, insanlığa dair suçlar, savaş ve çatışmalar, doğal afetler ve maddi nedenler. Çeşitli nedenler vardı ancak, farklı, yeni ve güvenli bir yaşam arzusuyla her defasında yollara revan olan oldular. Kitlese zorunlu göçler 20. Yüzyılda Balkan Savaşları ile birlikte ortaya çıktı. İkinci Dünya Savaşı döneminde genişledi ve farklı bir boyut kazandı. Günümüzde de bu tablonun farklı olmadığını görüyoruz. Dünya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en büyük mülteci problemi yaşamaktadır.

1980 sonrası global olarak dünyada mülteci ve sığınmacı oranında çok büyük artış yaşanmıştır. Bu insanlar maddi veya başka şekilde kazanç elde etme amaçlı, çatışmalardan ve şiddet olaylarından kaçan zorunlu göçmenlerdir. Avrupa devletlerinde bu konu çok önemli gündem mevzusu durumuna gelmiştir. 1951 senesinde mülteciliğe dair BM Konvensiyon’una göre, mülteciler özel bir siyasi ya da sosyal gruba üye olmaları, ırkı, dini ve milli mensubiyeti gibi sebeplerle işkence ve şiddet görme korkusuyla hayatlarını sürdüremeyen ve bu sebeple öz yaşam alanına geri gitmeme duygusunu taşıyan, milletine tabi olduğu devletin dışında hayatını sürdüren kimsedir (Castles & Miller, 2008, s. 144).

Mülteciler kendi istekleri ve tercihleri ya da özel çıkarları için değil, mutlak zorunluluktan dolayı vatanlarını terk ederek başka devletlerde sığınma aramaktadırlar. Vatandaşının refahını aynı zamanda güvenliği konusundaki görevini icra edemeyen veya etmek istemeyen devletlerin vatandaşı olarak mülteciler, uluslararası koruma ihtiyacı duymaktadırlar. Mültecilerle alakalı olayları düzenlemek ve problemleri çözmek maksadı ile yasalar, anlaşma ve de kurumların hepsine, genel anlamda, “uluslararası mülteci rejimi” veya “uluslararası koruma sistemi” denmektedir. Bu sistemin merkezinde ise BMMYK yer almaktadır. Uluslararası koruma düzeninin geniş çaplı yapısı, kurumun bütçesini denetim altında tutan, etkinlikleri için genel anlamda yol çizen BMMYK Yürütme Komitesi’nde, dünyanın her tarafından bütün politik, din, kültür geleneklerinden gelen temsilciler bulunmaktadır (BMMYK, 1997, s. 52-53).

Mülteci statüsündeki kişilerin asgari hakları konusundaki umutsuz davranış ve tutum, onlarla insan hakları arasındaki problemin başlıca sebebidir. BMİHYK de günümüzde yaşanan mülteci ayaklanmalarına engel oluşturulmasına, onların

problemlerinin çözülmesinde, insan haklarının garanti ve güvence altında olmasını “gereken bir koşul” gibi şart koşmaktadır (Bozbeyoğlu, 2015, s. 61).

Mülteci kavramını tanımlayacak olursak; politik, dini, etnik ve cinsiyet bağlamında herhangi bir sebepten ötürü kendi yaşadığı coğrafyayı terk etmek mecburiyetinde kalan ve gitmiş olduğu devletten sığınma talep eden ve bu talebi kabul gören kişidir (Gün, 2016, s. 3).

Mülteci kavramı hukuksal bir tanımlama olarak yaklaşık 60 senedir mevcut olsa bile göçmenlik ve sığınmacılık tarihsel olarak iktidarın tarihi ile eşzamanlı seyir izlemektedir. Mülteci problemi ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla yeni boyut kazanmış, bu süreçte o da ulusallaşmıştır. Günümüzde oluşan göçler, tercih olarak değil zorunlu olarak meydana çıkmaktadır.

Ulus-devlet kavramı ile meydana çıkan mültecilerle ilgili ulusal ilk düzenleme Mülteci Cemiyeti döneminde oluşturulmuş, BM zamanında da bu çeşit düzenlemeler devam etmiştir. Mültecilerle alakalı ilk düzenleme Mültecilerin Hukuksal Statülerine Dair 1951 Cenevre Sözleşmesidir. Ancak bu sözleşme içeriksel olarak yeterli bulunmamış ve Mültecilerin Hukuksal Statülerine Dair 1967 Protokolü ile konum ve tanımsal bağlamda tekrardan düzenlenmiştir. Bu protokole göre mülteci;

İrkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır (Bozbeyoğlu, 2015, s. 64).

Mülteciliğe dair statünün tanınır olması, 1951 sözleşmesinde bulunan koşulların başvuru yapan bireylerde mevcut olmasına bağlıdır. İster sözleşme isterse protokol bu statüye hangi kişilerin ve hangi sebeplerle başvuruda bulunabileceğini belirlerken bu sebeplerle beraber olması gereken ‘şartlar’ı da belirlemektedir. Sebeplerden biri ya da daha fazlasının varlığı ile beraber koşulun da gerçek olması gerekmektedir. Bu nedenler zulme ve işkenceye uğramada haklı sebeplerin olması koşulu statünün belirlenmesinde çok önemli ve gerekli yere sahip olmaktadır (Altınışik & Yıldırım, 2002, s. 9).

Mültecilere dair koruma yükümlülüğü son çözümlemede, ülkelerin ve başka politik aktörlerindir. Doğaldır ki, BMMYK ve başka örgütler, mülteci sorununu müdafaa ederek, sürgünde olan toplulukların yaşadığı koşulları denetleyerek, maddi destek vererek ya da onların kendi iradeleri ile geri dönme haklarını koruma ve güvence altına alarak bu konuda önemli bir rol üstlenmektedirler. Fakat, mültecilerin herhangi bir sınırsal geçişinin engellendiği, silahlı çatışma ve saldırılarla karşılaştıkları ve onlara sığınma hakkı vermiş devletten sınır dışı olundukları vaziyette, bu örgütlerin yaptırımlarını son derece sınırlı kalmaktadır (BMMYK, 1997, s. 97).

Daha öncede belirtildiği gibi göçmenlerle ilgili kavramları bir birinden ayırtmak gerekmektedir. Bu kavramlar eşzamanlı kullanıldığında bir takım sorunlar oluşmaktadır. Örneğin mülteci ve sığınmacılık kavramı bir birinden farklı kavramlardır. Sığınmacılar ulusal sınırlar dâhilinde her daim koruma ihtiyacı hisseden fakat statülerine daha karar verilmemiş bireylerdir. Onların konumlarının ve statülerinin belirlenme süreci ve nihai karar verilmesi çok uzun bir süreci kapsadığı için uzun vadeli belirsizlik içerisinde beklemektedirler. Bazı devletlerde onların çalışmasına müsaade edilmez ve kısıtlı sosyal desteklerle hayatlarını sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Sığınma başvurularının çoğu kabul görmez – fakat onların

çoğunluğu öz devletleri tarafından kabul görmediklerinden dolayı ya da pasaportları olmadığı için eski yaşam alanlarına gönderilemezler (Castles & Miller, 2008, s. 145-146).

Sığınmacı; politik, dini, etnik ve cinsiyet bağlamında herhangi bir sebepten dolayı kendi vatanını terk etmek zorunda kalan ve gittiği devletten sığınma talebinde bulunan kişidir. Bu konumda olan kişiler gitmiş olduğu devletin resmi makamlarına resmi şekilde başvuru yapmış, ancak soruşturma sürecinde olup daha kabul görmemiş kişilerdir (Gün, 2016, s. 3).

Dokunulmazlık özelliğini içinde barındıran insan hakları, insanın insan olmasından kaynaklanmaktadır. Toplumun oluşumunda temel unsur olan insan yaşadığı müddetçe onun haklarına hiç kimsenin dokunamayacağı aşikârdır. Çünkü bahsedilen haklar, zayıf olanların güçlü olanlardan talepleridir. İnsan hakları mevzusu ne kadar siyasi bir mevzu olsa da ulusal insan hakları hukuku herhangi bir devletin ideoloji yapısını gözetmeden bütün ülkelere eşit standartları ve yükümlülüğü öngörmektedir.

Uluslararası insan hakları hukukunun benimsediği hak ve özgürlüğün olağanlaştırılmasında veya uygulamaya alınmasında ayrımcılık yapılamaz. Yani ülkeler, bu hakların korunması konusunda kişiler arasında bir sıra farklılık gözetmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, 2. Maddesine göre bütün insanlar ırk, din, cinsiyet, milli köken, düşünce, politik düşünce, dil, renk gibi veya herhangi statü sebebiyle ayırım gözetmeden bu beyannamede de belirtilen tüm haklara ve özgürlüklere sahip olmaktadırlar. Ayrımcılığa karşı önlem alınması mülteciler için hayati bir değer anlamına gelmektedir (Altınışik & Yıldırım, 2002, s. 113).

Zayıf olanın ezilmesi, sömürüye maruz kalması yüzyıllardır devam eden bir sorun olmaktadır. Çeşitli zamanlarda farklı biçimlerde ortaya çıkan bu durumlar çeşitli adlar altında bundan sonra da devam edeceği gözükmemektedir. Yıllardır devam eden tek ve toplu sığınma isteklerine baktığımızda, insanların aslında hayal kurmak ve o hayalinin peşinden koşmak gibi bir düşünceden uzak olduğu görülmektedir. Aslında istedikleri şey; işkencelere maruz kalmamak, renginden dolayı aşağılanmamak, yaşamı boyunca hissettiği gibi yaşamak ve nasıl yaşıyorlarsa öyle görünmek istemelerinden oluşmaktadır. Fakat bunun tam tersi durumlarla yüzleşmektedirler. Bu sebeple de ırklarının ve köklerinin olduğu coğrafyalardan kaçma düşüncesi ve eğilimi devamını sürdürmektedir. Bu statünün insanlar açısından ele alınan tarafı, insan gibi yaşama şartlarına kavuşmaktır. Bu bir talep değildir, talep olmayışı gibi lütuf da değil. Her ne kadar farklı devletlerde temsilciden ziyade gözlemci olarak uygulama biçimlerine rastlansa da, yeni ve daha uygulanmayan düzenin ulusal insan hakları hukuku ekseninde düzenlenerek topluma aktarılması BM'nin kurulma sebebine de uygun olmaktadır.

3.2 Azınlıklar

Azınlık kavramsal olarak vatandaşlığa atfedilen niteliklerle bağlantılı bir şekilde farklılaşmıştır. Azınlık kavramı yalnız dini, kültürel ve etnik topluluklar açısından değil, kadın, özürlü, yabancı ülkelere çalışma amacı ile gelenleri, eşcinselleri de kapsayacak biçimde geniş bir boyutta değerlendirilmeye başlanmıştır. Bunun esas sebeplerinden biri de, ulusal devletin “biz” i içinde mahkûm eden kimlik reaksiyonlarının onlar’ı dışarda bırakmasıdır. Bununla beraber azınlık kavramı tarihi süreçte ulusal ilişkiler anlamında artan bir şekilde, hukuki ve sosyal politik açıdan çeşitli anlamlar atfedilen bir kavram olarak önem kazanmaktadır.

Sosyolojik olarak da azınlık, bir toplum içerisinde sayı olarak azlık teşkil eden, dominant olmayan ve çoğulluktan niteliksel olarak farklı olan guruptur. Azınlık kavramının sözlük anlamı “toplum içerisinde her hangi bir özellik açısından ayrı ve ya diğerlerinden sayıca az olanlardır. Kavram çoğu durumda anlam olarak “ezilmişlik” içermektedir (Bağcı, 2007, s. 21-22).

Eski bir kavram olduğu halde üzerinde anlaşılabilen kavramsal olarak bir ‘azınlık’ tanımı yoktur. Bu kavramın ifade ettiği şey bağlamında her hangi bir oydaşma söz konusu değildir. Bununla beraber azınlık kavramı hukuksal ve sosyolojik olarak iki şekilde incelenmektedir. Birleşmiş Milletler(BM) Belgelerinde azınlık kavramının tanımın yer alması ile beraber, farklı raporlarda olan ve genel olarak kabul edilen tanımlamalar mevcuttur (Tunç, 2005, s. 5-6).

Azınlık bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, - o devletin vatandaşı olan – üyeleri, nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa bir dayanışma duygusu gösteren guruptur (Tunç, 2005, s. 6).

Azınlıklar ulusal raporlarda ve belgelerde daha çok yalnız ulusal azınlık olarak değerlendirilmektedirler. Ulusal belgelerde / sözleşmelerde etnik ve ulusal azınlık arasındaki farkın olduğu vurgusu bile problemin çözümünde yeterli olmamaktadır, çünkü bu net bir biçimde açıklanmamakta aynı zamanda yasal bir açıklama çabası bulunmamaktadır. Dolayısıyla çok fazla ülkenin uluslararası azınlık kavramını kabul etmesinin esas sebeplerinden biri de bu belirsizliktir. Bir başka sebep ise ulusal beraberliğin bozulacağı korkusudur (Okutan, 2004, s. 15).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) raporlarında her hangi bir azınlık tanımlamasına yer verilmemekle beraber AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek

Komiserlerinin kullanmış olduğu birçok ölçüt vardır. Bu ölçütler “devlet içerisinde az sayıda olup baskınlığı olmayan grup” olarak tanımlanır ki ve yoruma açık olmamaktadır. Üzerinde durulması gereken bir nokta da azınlık tanımlamalarından hiçbirinin onların korunmalarına yönelik yapılan çalışmalar ekseninde genel kabul görmemesidir (Bağcı, 2007, s. 26).

Ulus- devlet yapısının ortaya çıkarmış olduğu benzer toplumsal olgudan kenarda kalan kişilerin ve ya grupların konumu, bir toplum içerisinde çeşitlilik gösteren ve dominant olmayan grup manasına gelen azınlık kavramına farklı bir önem atfetmektedir (Yıldız, 2004, s. 11).

3.2.1 Azınlık Kavramının Tarihi Gelişimi

Tarihsel ve kuramsal olarak azınlık mevzusu çok daha karmaşık süreçlerden oluşan uluslaşma aynı zamanda ulus – devlet çemberinde oluşmuştur ve bu oluşum giderek daha da büyümüştür. Azınlıklar çağdaş dünyanın her noktasında bilinen ancak biçim olarak farklılıklar içeren bu süreçlerin aktörü olduğundan dolayı çeşitli nedenlerle ve şekillerle karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, Avrupa’da temel ulusal ülkelerin ve eşzamanlı olarak çağdaş ulusal politik sistemin belirmeye başladığı 17.Yüzyıldan sonra azınlıklar uluslararası ilişkilerin önem arz eden mevzularından biri olmuştur ve 19.Yüzyılın ikinci yarısından sonra imparatorlukların çözülme sürecinde ve bizzat sınırsal değişikliklerin yaşanmış olduğu 1.Dünya Savaşı’ndan sonra çok önem kazanmıştır (Kurubaş, 2004, s. 1).

Genel olarak anlatacak olursak, geniş nüfus hareketlerinin ve politik yaptırımlarla bünye ve sınır değişimlerinin olduğu her dönem, azınlıkların oluşması kaçınılmaz olmuştur. Bu sebepten azınlıklar sosyolojik açıdan eski çağlardan bu yana her zaman varlıklarını sürdürmektedirler. Tarih içerisinde azınlıklar esasında

imparatorluklarla özdeşleşmişler. Günümüzde ise ulus-devletlerde azınlıklar arasında benzerlik yaşanmaktadır.

Tarihe baktığımızda azınlıkların, coğrafi ve global barışı ve dengeyi tehdit eden bir şüphe atfedildiğini görebiliriz. Özellikle de ulusal insan hakları düzeninin daha yaranmadığı zamanlar (1945 öncesi) azınlık guruplar ülkelerin dış siyasetlerinde başka ülkelerin işlerine karışmanın bir aracı olarak kullanılmışlardır. Diğer taraftan azınlık probleminin emperyalizm ile de ilgisi vardır. Amerika, Avustralya ve Afrika’da süren sömürgecilik orada yaşayan yerli halkın zaman içinde kültürel ya da etnik olarak asimilasyona tabi tutulmasına ve ya hâkim iken azınlığa düşmelerine yol açmıştır (Tunç, 2005, s. 5).

Gerçek anlamıyla tarihsel bir bakışla baktığımız zaman azınlıkların oluşumunun bağlantısız bir olgu olmadığını görebiliriz. Azınlık kavramı ulus-devlet ilişkisine bağlı bir kavramdır ve aynı zamanda çağdaş ulus – devlet şekillerinin ortaya çıkmasıyla zamansal olarak eşzamanlıdır. Azınlık problemi yalnız bir ülkenin iç siyaseti ile ilgili bir sorun değil aynı zamanda global ve coğrafi stabilizasyonu etkilediği ölçüde küresel bir problemdir. Bu bakımdan azınlık problemi kısa vadede ulusal sorun düzeyine gelmiştir. Bunun nedenlerine bakacak olursak onların sınır aşan niteliği taşımalarıdır. Kimi azınlık üyelerinin ya bir yakın ülkede veya sınır komşularında akraba azınlıkları mevcuttur (Tunç, 2005, s. 5-12).

Günümüzde azınlıklar anlaşıldığı şekliyle çağdaş zamanların ürünü olmaktadır. Başka bir şekilde modern bir kavramdır. Farklı ulus-devletlerin meydana gelmesi ile beraber doğmuşlardır (Kurubaş, 2004, s. 2).

3.2.2 Azınlık Hakları

Demokratik ülkelerdeki “eşitlik ilkesi” dini, dilsel ve ırk gibi bir ayrım gözetilmeden tüm kişilerin “birinci sınıf” vatandaş gibi muamele görmesi manasına

gelmektedir. Dolayısıyla bu tür bir ülkede azınlık kavramına yer ayırmanın lüzumsuz olduğunu iddia etmek mümkündür. Fakat hakiki beraberliğin tesisi azınlıkların orijinal kimliklerinin müdafaası ile mümkün olabilmektedir (Okutan, 2004, s. 8).

Azınlık haklarına hukuksal çerçevede güvence verilmesi açısından ülkeler genel anlamda üçe ayrılır. İlk olarak bazı devletler, azınlıkların varlığı ve barış içerisinde çoğunlukla beraber yaşam ihtiyacı hem ilke boyutunda kabul görmüş aynı zamanda hukuksal biçimde korunma altına alınmıştır. Diğer kategorideki devletlerde varlığı ilke seviyesinde kabul görmüş, ancak azınlık hakları hukukuna kısmen sahiptir. Eğer tam olarak koruma altına alınmışsa da gerektiği şekilde yansımamıştır. Bunun nedeni ise bu hakları koruması altına almış hukuksal sistemin yargıçlar dâhil olmak üzere toplum içindeki bütün kesimlerin bunu özümsememeleridir. Diğer kategoriden olan devletlerde ise hukuksal açıdan bazı düzenlemeler yapılsa da bu düzenlemeler ya hiç bir şekilde uygulanmadığı ya da hiç olmadığı ülkelerdir. Bu tür devletlerde asimilasyoncu siyasetin sona erdirilmesi ve azınlık haklarına hukuksal güvencenin verilmesi toplumun çok az bir kısmının isteğidir. Bu ülkelerdeki azınlık kesimler var olma mücadelesi vermektedirler (Akbulut, 2008, s. 354).

Azınlıklara dair ulusal rapor ve belgelere bakıldığında zaman azınlıkların üç esas ve temel hakları olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki azınlık olarak onların var olma hakkıdır. Bu hak normal olarak kabul görmesi şart olan insan hakkı olmakla beraber onların fiziki mevcudiyetlerinin müdafaası, yani etnik temizlemelerle karşılaşmamaları gibi fiziki varoluşun yok olmasına imkân tanıyacak her hangi bir girişime karşı koruma altında olmalarını içermektedir. Bir diğeri ise beraberlik ve ayrımcılığa maruz kalmama hakkıdır. Bu hak ise genelde insan hakları raporlarında yer almaktadır. Buradaki en önemli nokta, fiili eşitsizliği ortadan kaldırmak ve azınlık olan kişilerin kimliksel olarak korunmaları ve bunu geliştirmelerini olağanlaştırmaya

dair geçici önlemin ayırım gözetmek ve beraberliğe, eşit olmaya karşıt şekilde yorumlanmayacağıdır (Kurubaş, 2004, s. 24-25).

Üçüncü hakları ise kimliksel olarak azınlıkların tanınır olması ve kimlik unsurunun korunması ve devamlılığı, geliştirilmesi hakkıdır. Yukarıda bahsettiğimiz haklar insan hakları açısından değerlendirilirken bu üçüncü hak azınlık hakları açısından düşünülebilmektedir. Bu temel hak azınlık olan bireylerin asimile oluşlarını yasak ettiği gibi, onların farklılıklar sağlanmış unsurun tanınır olmasını, destek görmesini hatta teşvikini içermektedir (Kurubaş, 2004, s. 25).

Azınlık problemi çoğu devletlerde güncel tartışmaların konusu olarak özünü oluşturmaktadır. Bazı ülkelerde azınlık haklarına yönelik yükümlülüğün, başka ülkelere ya da ulusal kurumlara ilgili devletin iç işlerine karışma fırsatı verebilmesi yönünde endişe duyulmaktadır (Akbulut, 2008, s. 352).

İnsan hakları ile alakalı yapılan çalışmaların çoğunda azınlık hakları ayrımcılığın yasaklanmasıyla bağlantılandırılmaktadır. Ülke ile özne kültür arasında olan kaçınılmaz bağ (örnek verecek olursak kamu hizmetleri için bir dil seçmek) onların kimliklerinin zarar görmesine sebep olabilmekte ve eşit olmayan şartların telafisinden dolayı azınlık hakları öne çıkabilmektedir. Dolayısıyla, özne kimliğin modern liberal demokrasiler içerisinde korunamayacağı telaşı, “ayrılmaya” kadar gidecek çok büyük tehlikeler barındırmaktadır (Okutan, 2004, s. 9).

Problemin başka bir boyutunda “liberal toplumu birlikte tutan ortak vatandaş kimliği” hissinin zayıf düşeceğiştir. Kimliksel çeşitliliğin vurgulanması ve politikleşmesi vaziyetinde toplumsal beraberliğin çözülmesi olasıdır veya liberal beraberliği bozmaksızın “özel haklar” vermek savaşı, çözülmesi zor bir sorun halini alabilmektedir. Buna rağmen azınlık hakkına dair ulusal düzeyde çok fazla düzenleme vardır ve bu konuya dair ilgi zaman geçtikçe daha da artmaktadır (Okutan, 2004, s. 9).

Azınlık haklarının sınırlandırılması konusuna gelince, onlara yüklenmiş olan hakların negatif ve kötü amaçlar için kullanılmaması ödevi bir sınıra işaret eder. Bu haklar kötü amaçlar niyetine kullanıldığı zaman rafa kaldırılması da söz konusudur. Diğer taraftan azınlık haklarının kullanılması, diğer insanların hak sorununa yol açmamalıdır. Örnek verecek olursak azınlıkların yaşadığı bölgede, ana dillerinde eğitim yapmaları veya resmi işlerde ana dillerinden yararlanmaları, diğer insanların hakkına dair bir sınırlama getirmemelidir (Kurubaş, 2004, s. 28).

Azınlıklar konusunda bir şeyin daha altını çizmek gerekiyor. Ülkelerin azınlıklara ilişkin haklar konusunda çekimser olmaları bu konuda ulusal hukukun gelişmesine oluşturmakta ve ulusal hukuktaki eksikler de buna benzer biçimde uluslararası hukukun ve de uygulamaların ilerlemesini negatif biçimde etkilemektedir (Akbulut, 2008, s. 355).

Kısacası üzerinde uzlaşa sağlanan genel bir tanımlamanın olmaması azınlık haklarının çeşitli yerde ve zamanlarda çeşitli biçimlerde yorumlanarak uygulanmasında imkân tanıdığı ölçüde azınlık kavramının ciddiyet ve gerçeklik ile tesir gücünün azalması gibi negatif bir neticeye yol açmaktadır. Günümüzde azınlık olanların bilmediğimiz bir problemi kalmamıştır. Onların kimliğine dair ve hangi haklara sahip olmaları gerektiği de çok açık bir şekilde bilinmektedir. Böylece azınlık hakları, insan hakları, beraberlik ve demokrasi ile betimlenen devletlerde gerçekleşmeyi beklemektedir.

3.3 Haber Dili ve Söylemleri

Söylem dilin sözlü veya yazılı gerçek olma düzlemi, konuşan kişinin kullanmış olduğu dil olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde ana akım medyadaki haberlerin esas söylemi ağırlıkla neo-liberal görüş çerçevesinde oluşmaktadır. Haberdeki söylem

dramatikleştirme, parçalama, normalleştirme ile hadiseyi, olguyu kişiselleştirmektedir (Aslan, 2004, s. 11-31).

Dil insanların bilgi ve fikirlerini çoğaltmak için yararlanabildiği gibi fikirlerin ve inancın kontrol edilmesi maksadıyla da kullanmaktadır. Söylem ise dilbilimde dilin kullanma şekli olarak açıklanmaktadır. Farklı bir söylemle anlatacak olursak, söylem bir dilsel icraatta bulunma şeklidir. Söylem yalnız bir konuşan kişinin kullanmış olduğu dille sınırlı tutulmaz, o hem de iki kişi arasında devam eden iki taraflı iletişim, dilsel kuralları ve geleneği de içine alır (Devren , 2010, s. 25).

Ayrımcı ifadeler milliyet, din, cinsiyet ve ırk üzerinde yapılan adlandırmalar ve etiketler kullanılmaktadır. Aidiyete ‘ben’ üzerinden vurgu yapılmakta ve dolayısıyla öteki olanın düşman ve, kötü olduğu fikri işlenmektedir. Ötekileştirici ifadeler “ben-öteki” arasında olan farkı alevlendirmektedir. Bu durumda önyargılar oluşmaktadır (Aslan, 2004, s. 81).

Bütün değerler insana dil yoluyla aktarılmaktadır. Başka bir deyişle, kişilerin paylaştıkları toplumsal hayat yaşamlarının ürünü olan dil, bireyin dili kullanma zenginliği ve becerisiyle aynı oranda, toplumsal hayata etkin bir şekilde katılımını yansıtmaktadır. Dil aynı zamanda kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Dil toplumsal bir olgudur, dolayısıyla toplum içerisinde yaşamakta ve gelişmektedir (Girgin, 2003, s. 37-38).

Haber yapımı sürecinde dil ve söylem önemli bir olgudur. Haberin nasıl bir dil ve söylem çerçevesi kullanılarak yapılması kilit önemdedir (Alankuş, 2016, s. 71).

Haber söylemi genel olarak ülkelerdeki iktidar sahipliğinin her şeyden önce sahip olmak istediği veya iktidar sahibi olduğu toplumu oluşturma aynı zamanda yönlendirme açısından bir araçtır. Haber metnlerindeki dil ve söylem profesyonel olgulara dayanması şart olan tek metindir. Haber metinleri için haber yapan kişinin

uymak zorunda olduğu kurallar ve ilkeler oluşturulmuştur ve bu ilkelere uyulmadığında etik ihlal yapılmış olmaktadır (Girgin , 2008, s. 6).

Haber üretimi profesyonel rutinler, zaman, yetişmiş insan ve baskıya girişin ağır sınırlılıkları altında her gün binlerce defa yapılmaktadır. Söz konusu şema içerisinde başlık-haber girişi birlikte özetleme yapmaktadır. Aynı zamanda bunlar, bütünüyle metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorunda olan üretimin yanında, metne giriş görevini de yürütmektedirler. Mikro yapı modelinde ise sentaktik inceleme, bölgesel uyumluluk, seçilmiş sözler ve retorik incelemeleri yapılmaktadır (Özer, 2011, s. 83).

van Dijk’a göre “söylem şekillerini, başlığı, malumat miktarını ve bu enformasyonun başlığını, konu seçimini veya sansürlenmesini ve retorik işlevin yapısını oluşturan sembolik seçkinler ve onların söylemleridir”. Haberi seçerek kullanmak, tek taraflı haber akışı ve haber metinlerinde başlık seçimi aracılığıyla kitle iletişim araçları, topluma hangi haber içeriklerinin aktarılacağına ve onlarla ilgili ne söyleneceğine dolayısıyla söylem biçimine karar vermektedir (Kars, 2010, s. 117).

van Dijk’in söylem üzerine yaptığı eleştirel çözümlemesi medya çalışmaları dışında birey ve toplum konulu sayısız disipline kadar uzanmakta olan disiplinlerarası bir çalışma olduğu söylenmektedir. İdeolojinin açıklanması ve gerekli bir misyonu olan söyleme dair uğraşlar aynı zamanda söylemi var eden dil ile de ilgilenmektedir (Dedeoğlu, 2013, s. 3-4).

van Dijk söylem betimlemesinin temel nedenini söylem olarak değerlendirilen metinsel aynı zamanda ilişkisel olarak adlandırılacak esas iki boyutu olan dili kullanımın açık ve sistemli açıklamasını oluşturmak olarak açıklamaktadır. Bir söylem çeşidi olarak haberleri çözümlerken, ideolojik ve toplumsal hakikilik arasındaki

ilişkiyi incelediğinde, metni tarihi arka planla bağlantılandırmaktadır (Dedeoğlu, 2013, s. 4)

Medyada haber değeri olan hadiseleri açıklamak maksadı ile kullanılmış olan dil tüm topluma güçlü gruplar ve hadiseler ile ilgili egemen görüşü bize sunmaktadır. Aynı zamanda medya egemen olan söylemleri sunduğu gibi, öz söylemini de egemen bir söylem olarak sunabiliyor. Haberler dünyanın dildeki temsilidir diyebiliriz: Çünkü, göstergesel bir anahtardır ve toplumsal değerler olgusunu empoze eder. Gazete haberleri, içinde bulunduğumuz hayatın hakikatinin aslına uyumlu bir şekilde yansımaları değil genel manada düşünceler, inanç ve değerler, öneri, teori ve ideolojilerdir (Devren , 2010, s. 118).

İktidar gücünün uygulanmasının öncülüğünü yapan, bilinmekte olan ve çoğu zaman başvurulmuş söylem şekillerinden bir tanesidir haber. van Dijk söylem olarak haber incelemesinde, medyadaki haberleri, toplumsal söylemin bir şekli olarak değerlendirmekte, disiplinler arası bir tanımla yapısal biçimde incelemektedir. Haber incelemeleri sadece metinle yeterli olmamakta, haber yapımı aşaması ve hedef kitle tarafından anlaşılır olmasına da dikkat edilmektedir. Böylelikle: haber yapımı aşamasının sosyal pratik ideolojisine direkt olmasa da dolaylı bir şekilde haberlerin kamusal aynı zamanda makro sosyal bağlamına birleşmektedir (Dedeoğlu, 2013, s. 6).

İletişim araçlarının erişiminin eşitsizliği ve söylemin iktidar oluşturma rolüne vurgu yapan Foucault'yu anacak olursak retoriğin yöntemsel olarak niteliksel araştırma özelliğini barındırdığını görebiliriz. van Dijk ve arkadaşlarına göre retoriksel olan tartışma, dilin, fikirlerin uzlaşımını olağanlaştıracak şekilde bir düşüncüyü haklı kılacak veya reddedecek biçimde kullanılır olmasıdır (Dursun, 2004, s. 373).

Tekrar van Dijk'in iletişim çalışmaları alanına dönecek olursak bu alanın farklı bir görüş, kuramsal ve uygulanacağı mümkün olan araştırmaları çok önemli katkıda

bulunmuştur. O ideolojinin anlamı olarak bir söylem çeşidi gibi habere dair çalışmasında, haberle ideoloji arasında mevcut olan ilişkiyi ortaya koymuştur. Bu sebepten haberler ilgili çalışmalarda söylemi çok taraflı çözümlemek gerekli bir adım olsa da, haber metninin yalnız bir şekilde incelemek yeterli olmamaktadır (Dedeoğlu, 2013, s. 18).

Medyanın sığınmacılar ve mültecilerin temsili konusundaki etik ve sosyal yükümlülüğü, kamuoyu oluşturmada çok önemli yeri vardır. Olumlu iletiler içerikli global ve yerel yayınlar, sonraki süreçlerde oluşturulabilecek mültecilere ilişkin politikanın etkinliğini oluşturma açısından belirleyici misyona sahiptir. Özellikle de medyanın içinde olan söylenti, şüphe, yabancı düşmanlığı çok sık rastlanan bir olgudur (Kolukırk, 2009, s. 6).

Bir çok haber yapan kişi veya organa göre, sığınmacılar “kaçak göçmen”, ”hırsız” olmaları yönünde durmadan göndermeler yapılıyor ve bütün azınlıklar aynı zamanda marjinal topluluklara karşı duyulan hoşgörüsüzlük yasallaştırılıyor. Böyle bir düşmanca davranış zaten birçok sığınmacıda güvensizlik yaratır ve bunun yanı sıra az da olsa bir umutları varsa o da yok ediliyor. Tabi bundan sonra her hangi bir alan ve ortamda olmaları dışlanmaları ve öteki olarak gözükmeleri de kaçınılmaz bir sondur (Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği, 1997, s. 202-203).

Kamuoyunda sadece mülteci olanları suçlamaktansa, onların vatanlarından ayrılma nedenleri, yaşadıkları göç sürecinde çektikleri zorluklar, sorunlar ve göç ettikleri yerdeki varoluş mücadelelerinden oluşan temaların öne çıkarılması daha insani bir politik duruş olarak benimsenebilir (Kolukırk, 2009, s. 6).

Medyanın toplumsal konu ve hadiseler ile ilgili düşünce ve tavırlarının oluşumundaki olumlu ve olumsuz tesiri düşünüldüğünde medyadaki mülteci temsillerinin, sığınmacıların toplum tarafından kabul görme şekliyle çok yakından

ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Kendi çalışmasında bu konuya da değinen Buchanan mültecilerin, onlar hakkında olumsuz medya temsillerinin gündelik yaşantılarında karşılaştıkları negatif tutumları doğrudan etki altına aldığına inandıklarını söylemiştir. Karşılaşmış oldukları kızgınlık, taciz ve önyargı gibi tutum ve davranışların medyanın onlar hakkında topluma yanlış bilgi aktarması ile açıklıyorlar (Pandir, Efe, & Paksoy, 2015, s. 6).

Genel faktörler açısından değerlendirirsek, medyanın sığınmacı ve mülteciler mevzusunda tek taraf yaratmadığını görüyoruz. Ancak medya kendinde barındırdığı çeşitli araçlarıyla yaygın ve tesirli bir gücü vardır. Medya yansıtıcı aynı zamanda etkileyici olarak toplumu etkiliyor, önyargı ve mitsel hatalara karşı dayanıklılık sağlamaktadır. Bundan başka medya ve toplum arasında olan sembiyotik bağ, konu ile ilgili devlet ve toplumun kararlarını oluşturmada etki etmektedir (Kolukırk, 2009, s. 7).

Yazılı basında yasadışı iltica ile alakalı yer bulan haberler içerisinde göç olgusunu içermekte amaç, sebep, yöntem, hukuki düzenlemeler açısından ayrı-ayrı değerlendirilmesi gerekli olan yasadışı göç haberlerini hazırlayan görsel aynı zamanda yazılı medyanın gerekli bazı kavramsal ve söylemsel hatalar yaptığını da görebiliyoruz (Erdal, 2010, s. 3).

Genel olarak sığınmacı ve mülteciler ile ilgili gelişmeler gerçekte yeni bir hadise değildir. Medyanın bu konudaki önyargıları kısmen de olsa toplumun kaygıları doğrultusunda uzun zamandır korunuyor ve kullanılıyor. Nitekim onlar bir çok haber araçlarının büyük bir kısmını kapsamaktadırlar. İngiltere’de 2000 yılında 10 ay süresince gündelik gazetelerde 200’ün üzerinde bu konudaki haberler yer bulmuştur. Haber kanallarının, gazetelerin onlara karşı kullandığı dil bu bakımdan önemli ve belirleyici yere sahiptir. Dolayısıyla toplumun yönlendirilmesi ve önyargıların

kuvvetlenmesinde, kullanılan haber başlıkları tesirli olmaktadır (Kolukırık, 2009, s. 7).

Genel açıdan haberlerde sığınmacı ve mülteciler, kışkırtıcı ve gerçekçi olmayan görünümle karakterize ediliyor. Bundan başka medyadaki haberler maddi sebeplerden göç eden kişilerle mültecilik arasında yanlış bir ayırım yapmaktadır. Haberler ülkeye gelen mülteciler ve sığınmacılarla ilgili doğru rakamlar verilmemektedir. “Tehlikeli genç erkek ” diyerek kamuoyunu korkuya salmaktan da kaçınıyorlar. Konuya ilişkin haber metinlerinde mülteciler ve sığınmacılar ötekileştirmekte, ayıplanmakta ve istenmeyen insanlar gibi sunulmaktadır (Kolukırık, 2009, s. 7).

Mültecilerin temsil biçimi ve tekrarlanan temsil şekilleri kadar, temsil edilmeme biçimleri de önemlidir. Suriyeli mültecilerin İngiliz basınındaki temsilini inceleyen Crowley “onların medyada temsillerinin eksik ve yetersiz olduğunu” vurgulamaktadır. Bajaram mültecilerin “mağdur bireyler” olarak temsil edilmesinin yeterli olmadığını ‘suçlu’ konumunda temsil edilmelerinin ise çok tehlikeli olduğunu belirtmektedir (Pandir, Efe, & Paksoy, 2015, s. 6).

Mülteci ve sığınmacıların medyadaki temsil süreçlerindeki ayrıştırıcı düşünce ve davranışlar, toplumsal yaşamda somutlaşmaktadır. Suriyeli mültecilerin yapılan haberlerde ve haber söylemlerinde öteki konumunda temsil edilmesi, toplumsal bilinçte oluşan Suriyeli mülteci imajı ile doğrudan bağlantılıdır (Gölcü & Dağlı , 2017, s. 11).

Medya stratejileri bağlamında popülize edilerek yazılan haberlerin, sığınmacı ve mülteci probleminin çözümlenmesinde yeterli olmuyor. Haberin başlığı ve ya içeriğin popülize olunmuş hali ve yüzeyselleştirilmişliği, çok büyük bir sorun halinde karşımıza çıkıyor. Gazetelerin çok büyük ve önemli bir haber alanı olmasına rağmen

sıradan bir duruma getirme ve ya dramatikleştirme yöntemiyle hedef kitleye aktarılan haber metinlerinin toplumu yönlendirme ve tesir edici bir aktör olma yetisini gerçekleştirmediği görülüyor. Bu sebepten ulusal bir probleme dönüşmüş bu konu hakkında ne yapıldığı ve yapılabileceklerin tekrardan tartışılmasının önemi kendini açık ve net bir şekilde gösteriyor (Kolukırık, 2009, s. 14).

Kendi ülkelerinden farklı sebeplerden ayrılmak zorunda kalan sığınmacı ve mülteciler, daha güvenli ve rahat yaşayabilecekleri ülkelere gitmek için yaşamış oldukları çetin yolculuğun anlatımında kullanılan dil önemlidir. Haberdeki özne yapılanlarla alakalı söylemleri, irrite eden kavramları ve hatalı tekrarlarla güçsüzlerin bakışı bu önemlilik ve gerçeklilik için anlattıcıdır. Buna karşılık olarak haber metinleri sorunu meşru kılmakta ve çözümsüz bırakmaktadır. Daha da ötesinde haber içerikleri mülteci profilini öteki gibi sunulması, sosyal ilişkilerin pekişmesi yani sosyal entegrasyonun önünde bir engel yaratmaktadır (Kolukırık, 2009, s. 14).

Bu gün gelinen durum ve görünüm açısından sığınmacı ve mülteciler için geliştirilen çözümlerin değerli olması dışında önemli bir nokta, mülteciliği oluşturan sosyal ve ekonomik çerçevenin genişlemesine verilecek katkı ve yeni projelerin uygulanabilir olmasıdır. Şöyle ki bu gelinen noktada, bu problemin nasıl çözümleneceği sorusu çok kritik bir sorudur aynı zamanda bütün tarafların ortak çabası olmadan çözüme ulaşmak çok zordur. Mültecilerin bir problem gibi görülmesinin temelinde onların “dışardan” olması, statü farkının olması, vatandaş olmamasıdır. Medyanın içinde olmayan aktörler açısından mültecilere karşı etik hem ahlaki esaslı nasıl bir yardım yapılacağı retorik bir vaziyettir ve ortak mücadeleye gerek duyulmaktadır (Kolukırık, 2009, s. 15).

3.4 Temsil

Temsil canlı veya cansız bir şey, nesne, his, sezgi, bir fikir ya da bir olgunun yerini alabilecek ve o hakikiliği göreceli bile olsa düzgün ve iyi bir şekilde aktaran bir araç durumundadır. Temsil anlamı oluşturan ve ulaştıran bir anlamlandırma sürecidir. Temsil aracı olduğundan, dolayimli aynı zamanda sembolik bir yapıyı da kapsamaktadır. Diğer taraftan, temsilin temsil ettiği şeyleri nasıl, ne kadar ve temsil kriterleri gibi sorular çok tartışılabilen mevzular arasındadır. Her bir temsilin düzeyi, hangi kriterler ekseninde temsil ettiği değişken bir durumdur. Bu değişkenlik iki esas sebebe bağlı olmaktadır. Bu vaziyet bir anlamda bireysel bir tavır içermektedir. Diğerleri ise temsil kavramının toplumsal pozisyonudur. Temsil, bireysel özelliğini toplumsal konumundan almaktadır.

3.4.1 Haberde Temsil

Haberlerde temsil problemi dediğimiz zaman Stuart Hall'un fikirlerine bakmak gerekir. Hall, her şeyden önce bu kavramın kültürel çalışmalarındaki önemini vurgulamaktadır. Temsil ve kültür arasında bağ kurarak anlam üretiminin önemine gönderme yapmaktadır. Sonrasında ise dil ile anlam arasında bağ oluşturarak şu noktalara vurgu yapmaktadır: Kültür dediğimiz şey “paylaşılan anlamlarla” alakalıdır. Anlamlar sadece dilin ortak değerlendirilmesi yoluyla paylaşılmaktadır.

Şu basit örnek bile temsilin ne kadar önemli olduğunu gösterir: Renk, kavram, sözler, belli başlı kurumları ve kavramları aynı zamanda bireyleri temsil etmektedirler. Bu temsiller, temsil edilen kişilerin/bizlerin hayatındaki önemini ve o kişilere yüklediğimiz anlamları yansıtmaktadırlar. Temsilin hakikatle bağı ve bireylerin hayatındaki yeri, felsefeden başlayarak gelişmekte olan toplum bilimlerinin farklı alanlarında tartışılmaktadır. Özellikle de iletişim biliminin çeşitli alanlardaki araştırmalarının ivme kazandığı 20.yüzyılın başlangıcından şimdiye kadar, toplumsal

temsilin tek tipleştirmelerin oluşumunda temel etkeni olarak meydana geldiği bilinmektedir (Alankuş , 2007, s. 153).

Hall’a göre temsil dil yoluyla anlam inşasıdır. Her hangi bir şeyi temsil etmek, onun zihinde çağrıştırmak çerçevelemektir. Ya da hafızamızda mevcut olan bir imgeye göndermede bulunarak benzer olanları anlamamızı ve algılamamızı olağanlaştırmaktır. “Nasıl ki Hristiyanlıkta haç simgesel olarak İsa’nın çarmıha çekilmesini ve işkenceye karşı direnmesini temsil ediyor”; Bu örnekteki gibi, temsil etmek yerine geçme, değiştirme, sembolik olarak temsil etme, örnek olma manasını da taşımaktadır (Özer , 2009, s. 186).

Ona göre temsil konusunda, kavramsal çerçeve yetersizdir. Kişinin kavram ve anlamları da değişebilme veya temsil etme becerisine sahip olması gerekmektedir. Ancak bu dil içinde çevrilmelidir; bu şekilde bizler kavram ve düşüncelerimizi belli başlı yazılmış sözler, sesler veya görsel simgelerle karşılaştırabiliriz. Kültür içerisindeki anlamın merkezinde birbiriyle ilişkili iki “temsil sistemi” mevcuttur. Birincisi bize nesnelerle bizim kavramsal düzenimiz, kavramsal şemamız ile şeyler, kişiler, nesneler, hadiseler, soyut fikirler vs. arasında denkleme bağı oluşturma veya benzerlik yaratma aracılığıyla dünyayı anlamlandırma gücünü vermektedir. Diğeri ise bizlerin kavramsal haritamız ve çeşitli diller – ki bunlar da o kavramları temsil etmektedir- içinde düzenlenmiş olan işaret sistemi arasındaki benzeşme setinin inşasına bağlıdır. ‘Şeyler’, işaret ve kavramlar arasındaki bağ, dilde olan anlamın oluşumunun merkezi ile bağ kurmaktadır. Bu unsurları birleştiren süreç temsil olarak nitelendirilmektedir (Özer Ö. , 2011, s. 165-166).

Hall anlam, temsil ve dilin kültürel çalışmalarda eleştirel öğeler olmasını şöyle açıklamaktadır: Hall’a göre her hangi bir kültürel aidiyet, benzer dilsel ve kavramsal dünyaya aidiyettir (Özer Ö. , 2011, s. 168).

Temsil bir teamüldür, bir çeşit “çatışmadır”, ki onlar nesneleri aynı zamanda etkileri kullanmaktadırlar. Ancak, anlam işaretin materyal özelliğinden bağımsızdır, onun sembolik görevine bağlı olmaktadır (Özer Ö. , 2009, s. 192).

Stuart Hall, temsille alakalı tartışmaları temel olarak üç farklı görüş çerçevesinde konumlandığını söylemektedir. İlk yaklaşım inşacı yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre diğer insanlarla anlam içerikli iletişim yaratmak için çeşitli diller şeklinde örgütlenen işaretler kullanıyoruz. Diller; ‘hakikat’ dediğimiz evrendeki nesne, birey ve hadiseleri göstermek, ifade etmek ya da bir gönderi yapmak için işaretler kullanmaktadır. Ancak maddi dünyanın açık manada bir parçası olamayan hayali şeyler, hayal dünyası ya da mücerred düşüncelere de gönderme yapabilmektedir. Dil ile hakiki evren arasında yalın bir yansıtma, taklit ya da aynı birleşme bağı mevcut değildir. Anlam dil içerisinde farklı temsil sistemleri aracılığıyla üretilmektedir (Varol, 2014, s. 3-4).

Hall’un diğer bir yaklaşımı ise maksatlı yaklaşımdır. Burada ise anlam inşacısına yaklaşmakta ve var olan anlamın onu yaratan bireylerin bilinçli yaratımı olduğunu düşündürmektedir. Farklı bir ifadeyle kelime ve resimlerin sunduğu şey aslında onların sunması istenilen şeydir.

Üçüncü yaklaşım ise yansıtmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşımda ise anlamın hakiki evrendeki nesne, birey, düşünce ya da hadiselerde bulunduğu ve dilin evrende zaten mevcut olan manayı yansıtmak için şeffaf bir işlev icra ettiği düşünülmektedir (Varol, 2014, s. 3).

Haber iletileri hakikatte medya profesyonellerinin belli isteklerine yani seçme ya da dışlama durumuna dayalı bir kurgudur. Böylece habercilerin hadiseye öznelliklerini ve kurumsal siyasetlerini katmaksızın habercilik yapmaları mümkün gözükmemektedir. Haber medyası evreni kaotik hadiselerden ibaret bir yapı halinde temsil etmekten kaçınır çünkü olaylar özleri için konuşmamaktadır. Dolayısıyla

medya profesyonelleri bütün bunların anlaşılması için toplumsal bağlama yerleştirilmesi ve açıklanması gerektiğini savunmaktadırlar. Herhangi bir hadise ancak sosyo-kültürel kimlik kılığına girdiği zaman anlaşılır olur. Haber medyasının yaptığı günlük olayların veya olup biten şeylerin bilgisini halka dolayimsız yani herhangi bir değişiklik yapmadan aktarmak değil, hadiseleri belli bir bağlama yerleştirerek tanımlamaktır; Kültürel çalışmalar geleneğinin vurgusuyla “hakikati tekrar inşa/yapılandırma işidir” (Gökalp, Ergül, & Cangöz, 2010, s. 13).

Hall kimliklerin medyadaki temsili üzerinde inşa biçimine örnek olarak İngiltere’de yaşayan siyahilerin medyadaki konumuna işaret etmektedir. Ona göre, siyah kültürün aykırı ve “aşağı” gibi görülmesi hiç de tesadüfi değil, İngilizlerin temsiliyet ve söylemsel alanlarda sistematize edilen ve “normalleştirilen” siyasi ve kültürel pratiklerinin bir neticesidir (Varl, 2014, s. 4-5).

Bölüm 4

METODOLOJİ VE VERİ TOPLAMA

Bu çalışmada konuya ilişkin kavramların yasal aynı zamanda pratik kullanımlarını meydana çıkarmak amacıyla bir takım uluslararası hukuki belgeler incelenmiştir. Sonrasında mevcut kavramların medyadaki kullanım biçimlerini incelemek için içerik analizi ve söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. 2017 ve 2018 yılları içerisinde KKTC basınında yer bulan haber metinlerinde KKTC’de göçmen ve mülteciler, kaçak göçmenler, göçmen kaçakçılığı anahtar kelimelerle mülteci, göçmen ve sığınmacılarla ilişkili haberler alt başlıklar altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Seçilmiş beş gazetenin resmi internet sitelerinde yayınladıkları haberler bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs gazeteleri üzerinden yapılmıştır.

Bu gazetelerin seçilmesinin esas nedeni diğer yerel gazetelere göre tirajının yüksek olmasıdır. Bu sebepten tirajı düşük olan ve konuya ilişkin daha az haber yapan diğer gazeteler bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Söz konusu haberler ve haberlerin incelenmesi çalışma içerisinde sunulmaktadır. Belirtilen tarihte araştırma yapılmasının sebebi son bir yıl içerisinde KKTC sınırlarına giren Suriyeli sığınmacıların sayısında artış olması ve medyanın bu doğrultuda yaptığı haberler sert ve sorun içerikli söylem izlemesidir.

4.1 İçerik Analizi

Seçilen gazetelerin çevrimiçi kaynaklarına erişilmiş ve arşiv taraması ile verilere ulaşılarak KKTC’ye gelen Suriyeli sığınmacılarla alakalı seçilmiş tarihler

arasındaki bütün haberlere ulaşılmıştır. Tarama sonucunda Kıbrıs Postasının 16, Yeni Düzen gazetesinin 40, Gündem Kıbrıs gazetesinin 22, Havadis 34 ve Kıbrıs gazetesinin 31 tane olmak üzere toplam 143 haber çalışma kapsamında incelemeye alınmıştır.

Gazetelerin özel haber yapıp yapmadığının anlaşılması için haberin kaynağına bakılmış, muhabir imzası ile yer verilen haberler ayrılmıştır.

Seçilen haberlerde mülteci-göçmen ve sığınmacıların hangi çerçeveye ile temsil edildiğine bakılmış suç, savaş, olay/çatışma, polisiye ve insani yardım temaları tanımlanmıştır. Haberlerin söylemindeki eğilimler bakımından üç kategori oluşturulmuştur: Öfke-nefret nesnesi, dramatize etme ve sorun olarak görme.

4.2 Eleştirel Söylem Analizi

Söylemsel incelemeler, her hangi bir haber metninin arkasında gizli güdülerle veya metnin anlatımındaki yöntem seçiminin bilgilerini ortaya koymamızı olağanlaştırır. Özetleyecek olursak söylemsel çözümlemelerde problem ve mevcut sorunlar incelendiğinde, her hangi bir yöntem önerilmeden bir soruna dair fikir ve görüşlerden bahsetmek çok doğru olacak. Söylemsel çözümlemelerde esas maksat anlamlandırma veya yorumlama olacaktır. Hegemonik ilişkilerin oluşturulması ve uygulanması ve söylem aracılığıyla tekrardan inşa edilmesi sebebiyle yorumlama düzeyinin ilerisine geçerek bahsedilen faktörler incelemeye alınarak açıklanmaktadır (Dursun, 2004, s. 385).

Eleştirel söylem çözümlemeleri van Dijk'in de bahsettiği gibi disiplinlerarası bir disiplindir. Haberin yaranma ve oluşum ve algılanma sürecinde yardımcı olan unsurun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemeleri yapmakta olan araştırmanın maksadına ulaşabilmesinin de önemli olduğu

vurgulanıyor. Bunun yanı sıra tarihi süreç içerisinde ideoloji ile ilgili fikir ve kuramlar bu çözümlemeye yardım sağlayarak ışıık tutmuştur (Dedeoğlu, 2013, s. 6-7).

Eisner'in söylem üzerine yaptığı çalışmalarda yaklaşımların iki türlü olabileceği ileri sürer: Sanatsal ve ya bilimsel. En temel saydığımız kuram ve kavramların söylem incelemesi ile çözümlenebileceğini öne süren Potter ve Wetherell metni yeni oluşumlara sebep olan ruhsal aynı zamanda kültürel olgular olarak değerlendiriyor. Söylemsel incelemelerin genel olarak her anlamda sözel ve yazılı bildirışim şekli olması iddiasını savunan Gilbert ve Mulkay haber söyleminde dili esas alırken van Dijk esasını felsefe, toplum bilim ve edebi kavramlardan alan söylemsel çözümlemeyi, dili sosyal, aynı zamanda bilişsel anlam bütünü içinde çözümleyen her çeşit inceleme için kullanımı mümkün olan temel bir etiket olarak göstermektedir (Dursun, 2004, s. 372).

Bölüm 5

BULGULAR VE ANALİZ

Bu çalışmada, mülteci-göçmen ve sığınmacı haberlerinin yer alma sıklığı ve biçiminin analiz edilmiştir. Analiz için Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis, Kıbrıs gazeteleri seçilmiştir. Bu gazeteler KKTC’de en yüksek tirajlı gazeteler olduğu için örnekleme alınmıştır. Gazetelerin 31 Ekim 2017- 31 Ekim 2018 tarihleri arasındaki bir yıllık dönemde Suriyeli mültecilere dair yaptığı 143 haber içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz içerisinde 5 kategoriden oluşan kodlama cetveli oluşturulmuştur ve haberler bu cetvele göre kodlanmıştır. Analiz sonuçları SPSS programı aracılığıyla verilerin sıklığı ve yüzdelik değerleri ve tablolar şeklinde sunulmuştur.

Medyada inşa edilen temsiller bilhassa haber gibi kaynağını hakikatten alan program çeşitleri “toplumsal hakikati” herhangi bir çarpıtma, dağıtma ya da manipüle etmeden değişime uğratmadan şeffaf bir şekilde, temiz ve tarafsız biçimde yansıttığını iddia etmektedir. Hâlbuki okura ve izleyiciye iletilen ve hakiki olarak sunulan bilgiler/enformasyonlar bir temsildir. Benzer bir deyimle ifade edecek olursak “hakikatin bilgisi hakikatin özü değildir, hakikati temsil etmektedir. “Temsil edilen ve temsil eden şeyin arasında her zaman bir çeşitliliğin ve farklılığın olduğunu unutmamak gerekmektedir (Gökalp, Ergül, & Cangöz, 2010, s. 13).

5.1 İçerik Analizi Verileri

Tablo 1. Gazetelere Göre Haberlerin Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzdelik (%)
Kıbrıs Postası	16	11.2
Yeni Düzen	40	28.0
Gündem Kıbrıs	22	15.4
Havadis	34	23.8
Kıbrıs Gazetesi	31	21.7
Toplam	143	100

Yukarıda da belirtildiği gibi analize için seçilmiş Kıbrıs Postası, Yeni Düzen, Gündem Kıbrıs, Havadis ve Kıbrıs gazetelerinin 31 Ekim 2017 ile 31 Ekim 2018 tarihlerindeki haberlerin tümü seçilmiştir. Toplam 143 habere ulaşılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi haberleri ararak Kıbrıs'ta mülteciler, kaçak göçmenler, göçmen kaçakçılığı, KKTC'de mülteciler, Suriyeli mülteciler, ada basınında mülteciler sözcükleri anahtar sözcük olarak kullanılmıştır. Tablo 1.'de haberlerin gazetelere göre dağılımı bulunmaktadır. Seçilen gazetelerin bir konuya hangi zaman aralığı ile gündeme getirdiği ve bu konuya dair yayınladığı haberlerin sayısı, gazetelerin bu konuya ilişkin tutumunu göstermesi açısından önemlidir. Bunun dışında haberlerin yayın sıklığı gazetelerin bu mevzuya vermiş olduğu değerin ve ilginin somut bir görüntüsü niteliğinde değerlendirilebilir. Gerçekte bir yıl içinde beş gazetede mültecilerle ilgili 143 habere rastlanması bu konunun temsili açısından çok yetersiz bir sayıdır. Ancak elde edilen verilere göre, toplam beş gazete arasında Suriyeli mülteci konusunu diğer gazetelere göre daha çok gündem mevzusu durumuna getiren Yeni Düzen gazetesinin olduğu görülmektedir. Yeni Düzen gazetesini sırayla Havadis, Kıbrıs Gazetesi, Gündem Kıbrıs ve Kıbrıs Postası takip etmektedir

Tablo 2. Gazetelere Göre Haberlerdeki Temsil Biçimi

TEMSİL BİÇİMİ	Kıbrıs Postası		Yeni Düzen		Gündem Kıbrıs		Havadis		Kıbrıs Gazetesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	F	%	F	%	f
Suçlu	3	18.8	11	27.5	2	9.0	8	23.5	6	19.3	30
Mağdur	5	31.2	6	15.0	10	45.5	17	50.0	7	22.6	45
Sığınmacı/Göçmen/Mülteci	8	50.0	14	35.0	7	31.9	7	20.6	14	45.2	50
Kaçak	-	-	9	22.5	3	13.6	2	5.9	4	12.9	18
Toplam	16	100	40	100	22	100	34	100	31	100	143

Haber metinlerini oluştururken kullanılan kelimeler, ifadeler ve görseller, konu seçimi, haberlerin yönelimi Suriyeli Mülteci bireylerin haberlerdeki temsil şekli ile ilgili çok önemli ipuçları sunmaktadır. Bu açıdan temsil şekillerine dair oluşturulan kategoriler içerisinde Suriyeli mültecilere dairen yaygın adlandırmanın “sığınmacı, göçmen, mülteci” olarak temsil edilmesi olduğu görülmektedir. Fakat gazetelerin sayısal verilerine ayrı ayrı baktığımızda bazı farklılıklar görebilmekteyiz. Örneğin Gündem Kıbrıs (% 45.5) ve Havadis (% 50) gazetesi çoğunlukla ”mağdur” olarak, Kıbrıs Postası (%50) ve Kıbrıs Gazetesi (% 45.2) ”sığınmacı, göçmen, mülteci ” olarak kategorisinde temsil etmektedir. Yeni Düzen gazetesi ise “mağdur” kategorisinde (%15) , “sığınmacı, göçmen, mülteci” kategorisinde (%35) dağılıma sahiptir. Bu durumda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde (KKTC) Suriyeli Mülteci bireylerin çoğunlukla “sığınmacı, göçmen, mülteci” kategorisi içinde sunulmasını Havadis gazetesinde değerlendirildiğini görmekteyiz.

10:12 07 Ocak 2018

Haber Kaynağı YENİDÜZEN

YENİDÜZEN

21'i çocuk, 142 mülteci

2017 yılında Kıbrıs'ın kuzeyinde tespit edilen 142 mülteci ve kaçak göçmenin 21'ini çocuklar oluşturdu. Mültecilerin 12'si yetişkin kadın, 109'u da yetişkin erkek mültecilerden oluştu.

A+

A-

Şekil 1: 21'çocuk, 142 mülteci (Yeni Düzen / 07-01-2018)

9 mülteci Lefke'de toprağa verildi

26 Mayıs 2018

Şekil 2: 9 mülteci Lefke'de toprağa verildi (Yeni Düzen / 07-01-2018)

Tablo 3. Gazetelere Göre Haberin Kaynağı

KAYNAK	Kıbrıs Postası		Yeni Düzen		Gündem Kıbrıs		Havadis		Kıbrıs Gazetesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f
Gazete	3	18.8	-	-	-	-	2	5.9	12	38.7	17
Muhabiri											
Kaynak	13	81.2	40	100	22	100	32	94.1	19	61.3	126
Belirtilmez											
Toplam	16	100	40	100	22	100	34	100	31	100	143

Kaynağına göre incelemeye alınan haberlerde Suriyeli mülteci bireylerle alakalı haberlerin çoğunlukta kaynak göstermeden, yani belirsiz kaynakla sunulduğu görülmektedir. Bu durum haber metinlerindeki söylemlerin üretimindeki ve inşasındaki kontrolün gazetelerde olmadığını ya da gazetelerin bu konuda özel haber yapmadığını göstermektedir. Bu durum aynı zamanda gazetelerin üye oldukları ajanslara bağımlı olduklarını ortaya çıkarmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta sıklıkla referans veya kaynak gösterilmeden kullanılan bir haber kaynağı olan TAK'tan bütün haberlerin alınmış olması büyük bir olasılıktır. Başka bir deyişle kaynak gösterilmemiş olması haberin TAK'tan alındığının bir göstergesi durumundadır. Zira eşzamanlı olarak haberlere aynı fotoğraf kullanımı ile farklı başlık altında diğer gazetelerde de rastlanmaktadır.

Tablo 4. Gazetelere Göre Haberin Teması

TEMA	Kıbrıs Postası		Yeni Düzen		Gündem Kıbrıs		Havadis		Kıbrıs Gazetesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f
Suç	6	37.5	13	32.5	7	31.8	6	17.7	6	19.3	38
Savaş	2	12.5	4	10.0	3	13.6	6	17.7	3	9.7	18
Olay/Çatışma	2	12.5	9	22.5	5	22.7	8	23.5	6	19.3	30
Polisiye	4	25.0	13	32.5	6	27.3	12	35.3	14	45.2	49
İnsani Yardım	2	12.5	1	2.5	1	4.5	2	5.8	2	6.5	8
Toplam	16	100	40	100	22	100	34	100	31	100	143

Haber içeriklerinden mülteci göçmen ve sığınmacıların nasıl nitelendirildikleri kadar haberlerin nasıl çerçevelendirildikleri de farklı ve önemli bir unsurdur. Tablo 4.'de gazete haberlerinde kullanılan ve ön planda sunulan temalar yer bulmaktadır. Buna göre haberlerde daha çok 'polisiye' temasının kullanıldığı görülmektedir. Diğer önem arz eden çerçeveleme ise suç ve olay/çatışmadır. Haberlerde ve haber metinlerinde ön planda sunulan çerçeveler, Suriyeli mültecilerin var olan hukuksal durumlarını göz önünde bulundurmamakta, polisiye bir çerçeveye oturtularak temsil etmesi, onların potansiyel tehlike olmalarını da işaret etmektedir. Böylece haberlerde sığınma hakkı, geri gönderilmeme ilkesi gibi hukuksal haklarının görmezden gelindiğini göstermektedir. Analizdeki diğer sonuçlardan biri ise 'suç' çerçeveli temadır. Ana akım medya haber metinlerinde azınlıkların adlarının karıştığı suçlarla ilgili olaylarda çok fazla yer verirken, onların maruz kaldıkları ırkçılık ve ötekileştirme biçimlerine çok kısıtlı yer verildiği görünür bir olgudur. Onlara yönelik ötekileştirme konusu haberlerde temsil edilmemiştir. Gazetelerde yer alan haberlere göre en az 'insani yardım' temalı haberler sunulduğu görülmektedir. Bu durum da mültecilerle ilgili haberlerde 'polisiye' temalı haberler sunarak onları 'tehlike arz eden unsur' olarak katagorize ettiğini görmekteyiz. İnsani yardım en olumlu temsildir. Yine

de yardım yapanı yardım edilene karşı üstün konumda tutması bakımından sorunsuz değildir.

İkisi Suriye uyruklu 4 şüpheli tutuklandı

19 kişinin ölmesi ve 15 kişinin kaybolmasıyla ilgili TC Mersin İl Jandarma Komutanlığı tarafından yapılan operasyonda gözaltına alınan 4 şüpheli tutuklandı.

26 Eylül 2018 Çarşamba 17:58

Şekil 3: İkisi Suriye uyruklu 4 şüpheli tutuklandı (Yeni Düzen / 2018-26-09)

20 Suriyeli mülteci yakalandı!

10 ay önce

5'i tır araç içerisinde, 15'i de aynı bölgede bulunan bir apartman dairesinde gizlenmiş vaziyette Suriye uyruklu toplam 20 kişi (4 kadın, 16 erkek) tespit edildi.

Gazimağusa'da bugün Suriye uyruklu 20 mültecinin (4'ü kadın 16'sı erkek) bulunması olayında tutuklu sayısı 24 oldu.

1 kişinin daha tutuklanmasıyla olayla ilgisi olduğuna inanılan tutuklu sayısı 4'e, mültecilerle birlikte toplam tutuklu sayısı ise 24'e yükseldi.

Gazimağusa'da bugün saat 14:30 sıralarında, Hasan Ziya Sokak üzerinde polis tarafından gerçekleştirilen operasyon sonucu, 5'i tır araç içerisinde, 15'i de aynı bölgede bulunan bir apartman dairesinde gizlenmiş Suriye uyruklu 20 mülteci bulunmuştu.

Şekil 4: 20 Suriyeli mülteci yakalandı (Gündem Kıbrıs/ 2018-02-03)

Kaçak göçmenlerin 15'i evde, 5'i TIR'da bulundu

Gazimağusa'da Baykal bölgesine düzenlenen baskında, 4 insan tacirinin eline düşen 4'ü kadın 20 Suriyeli umut yolcusu tespit edildi... Tutuklanan 24 zanlı, bugün mahkemeye çıkarılacak

A-N GRAPHICS (KIBRIS) KIBRIS

03 Mart 2018, Cumartesi 8:48

Şekil 5: Kaçak göçmenlerin 15'i evde, 5'i tırda bulundu (Kıbrıs Gazetesi/ 03-03)

Şekil 6: Polis, yaklaşık 150 tırda mülteci aradı (Kıbrıs Postası/ 2018-07-06)

Tablo 5. Gazetelere Göre Haber İçeriklerinde Söylemsel Eğilimler

EĞİLİM	Kıbrıs Postası		Yeni Düzen		Gündem Kıbrıs		Havadis		Kıbrıs Gazetesi		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f
Öfke/Ne fret	9	56.2	10	25.0	7	31.8	13	38.2	9	29.0	48
Dramati ze	4	25.0	7	17.5	3	13.6	5	14.8	6	19.4	25
Sorun	3	18.8	23	57.5	12	54.6	16	47.0	16	51.6	70
Toplam	16	100	40	100	22	100	34	100	31	100	143

Suriyeli Mültecilere dair haber metinlerinin büyük ölçüde konuyu ‘sorun’ olarak değerlendirdiği ve ele aldığı görülmektedir. Diğer gazetelerin de aynı tutum içinde olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Kıbrıs Postası gazetesinin sorun olarak değerlendirme eğiliminin diğer gazetelere göre daha az oranda olması, öfke/nefret eğiliminin en yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Şekil 7: Akdeniz’de facia! 90 mülteci hayatını kaybetti (Havadis / 2018-02-02)

Şekil 8: Kıbrıs açıklarında trajedi (Kıbrıs Gazetesi/ 2018-19-07)

Şekil 9: Umut yolculuğu polis operasyonu ile sona erdi (Kıbrıs Postası/ 2018-04-03)

Şekil 10: Güney Kıbrıs'ta cihatçı terörist korkusu (Kıbrıs Postası/ 2018-07-09)

Yukarıdaki haberde doğrudan mültecilerle ilgili olmasa cihatçı ve teröristlerin geldiği ülkeler bakımından bir olumsuzluğa işaret etmektedir.

İnsan hakları ve ulusal hukuk çerçevesinde incelendiğinde mültecilerin temel haklara erişimleri mevzusunda birçok problemlerle karşılaştıkları bilinmektedir. Dolayısıyla haber metinleri ve içeriklerinin sunduğu negatiflik ve olumsuzluk, beraber yaşama ve kültürler arasındaki uyumsuzluğun ve çeşitli çatışmaların azaltılması hususunda sergilenen çabanın henüz yeterli gelmediğini resmetmektedir. Kendi devletlerindeki demokratiklikten uzak otoriter ve totaliter uygulamalar; baskı ve şiddete maruz kalma, etnik çatışma ya da maddi sebeplerden dolayı mültecilerin, yeni geldikleri devletlerde de yüzleştikleri benzeri durumlar, yaşanan durumun çetinliğini yansıtmaları açısından örnekleyicidir. Başka bir problem ve zorluk, onların yolculuk sürecindeki öykü ve hatıralarının hangi boyutta haberleşebildiğidir. Bu durumda, hakikatin kendisi olmayan haber metinlerinin birer kurgudan ibaret olması ve sıradanlaştırılmış haber içeriklerinden başka bir şey olmadığı görülmelidir.

Tablo 6. Çalışmanın Güvenilirlik Testi

Cronbach's Alpha	Sayı
.850	4

Güvenilirlik analizi için kullanılan temel analiz Cronbach Alpha (α) değerinin bulunmasıdır. Tüm sorular için elde edilen α değeri o anketin toplam güvenilirliğini gösterir ve 0.7'den büyük olması beklenir, bu değerden düşük α değerleri anketin zayıf güvenilirliği olduğunu gösterir, $\alpha > 0.8$ olması ise anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

5.2 Mülteci Haberlerinin Sıradanlaştırılması

Suriyeli mülteciler ülkelerindeki iç savaştan kaçarak daha rahat yaşayabilecekleri coğrafyalara yolculuk yapmaktadırlar. Onların göç ettikleri ülkeler sırasında KKTC de bulunuyor. Ancak her gittikleri yerde sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Mülteciler için bir geçiş devleti konumunda olan KKTC'nin son yıllarda artan bir şekilde Suriye'den gelen insanlara ev sahipliği yapmaktadır. Mülteci mevzusunun yeni bir mevzu olmamasına karşın, KKTC medyasında yer alan haberlerin: sorun çözücü ve destek verici olmaktan yoksun ve olağan bir vaziyetin sunumu içinde ele alındığı görülmektedir.

Haber metinleri toplumsal algıyı etkilemektedir. Yapılan haberler toplum tarafından sorgusuz ve sualsiz doğru olarak kabul görebilmektedir. Dolayısıyla mültecilerle ilgili yapılan haberler kamuoyunun mültecilere karşı olan tutum ve davranışlarını da etkilemektedir.

Elde edilen sayısal verilere göre son bir yıl içerisinde adanın kuzeyine gelen Suriyeli mültecilerin sayında artış gözükmemektedir. Malum olduğu üzere kendi ülkelerinden kaçmak zorunda bırakılmakta ve bir takım tehlikeli durumlarla

karşılaşmaktadırlar. Bu durum ise mültecilerin yolculukları sürecinde ölümle karşılaşmaları veya çeşitli sağlık sorunlarıyla yüzleşmelerine neden olmaktadır. Haber yapan gazeteciler / haberciler yaptıkları haberlerle onları daha da zor bir durumun içersine çekmektedirler. Her bir mülteci durumundaki bireyin kendi öyküsü / hikayesi vardır. Fakat toplum bu hikayelerden habersizdir ve bu durum toplumun mültecilere dair olan tutumlarındaki etkisi büyüktür.

Haberciler mültecilere dair haber yaparken onlarla iletişime geçerek, onların yaşadıkları sorunlar ve karşılaştıkları problemleri dinleyerek, onları tanıyarak yaptıkları haberlerde bu öykülere yer vermeleri doğru bir habercilik olacaktır. Tabii bunu yaparken de etik çerçevede ve onlara zarar vermeyecek, herhangi bir ihlale yol açmayacak bir biçimde yapmaları daha doğru olmaktadır (B. Mahmutoglu, kişisel görüşme, 20 Eylül, 2018).

KKTC sınırları içerisinde mülteci ve sığınmacıların hayatlarını sürdürebilmek için bir takım proje ve dernekler faaliyet göstermektedir. Bunlardan biri de SOS Çocuk Köyü Derneğidir. SOS Çocuk Köyü Derneği Mülteci ve sığınmacılara yönelik bir takım projeler kapsamında yardım ve destek sağlamaktadır. Şöyle ki derneğin entegrasyon programı mevcuttur. Kıbrıslı Türk toplumu ile daha rahat anlaşabilmeleri ve buradaki hayatlarını daha rahat sürdürebilmek için olanaklar sağlanmaktadır. KKTC’de bulunan sığınmacı ve mültecilerin çoğu Arapça konuşmaktadır. Dolayısıyla Türkçe öğrenmeleri adına dil eğitimleri verilmektedir. SOS bir çocuk kurumu olduğu için çocukların eğitim haklarına ulaşmaları için de ayıca bir takım işler yapılmaktadır. Sadece devlet okullarına gitmeleri onlar için yeterli olmadığından okul öncesi etkinlikler ve okul öncesi kreşe katılımları, kreş içerisinde dil öğrenmeleri, onun dışında belli başlı spor programlarına katılmaları önemlidir. Bunların yanı sıra SOS’in

mülteci çocuklara dair burs programları da mevcuttur (B. Mahmutoglu, kişisel görüşme, 20 Eylül, 2018).

Mültecilerin medyada temsil edilme biçimleri çok önemli bir olgudur. Mültecilik bir seçim değil, bir zorunluluktur. Medyadaki haber metinlerinde ‘yasadışı göçmenler’ ülkeye girdi denildiğinde burada zaten bir ihlal söz konusudur. Medya mensuplarının, haber yapan kişilerin, bu gelişin yasadışı olmadığını ve bu durumun sorun olmadığını bilmeleri ve kavramaları ve habercilik pratiklerine yerleştirmeleri gerekmektedir. Çünkü mülteci statüsündeki her hangi bir kişinin kendi ülkesinde hayati bir tehlikesi varsa başka bir ülkeye iltica etme hakkı vardır ve bu yasadışı değil, uluslararası BM Sözleşmesi ile tanınan bir haktır (B. Mahmutoglu, kişisel görüşme, 20 Eylül, 2018).

KKTC medyasında mültecilerin temsil biçimi çok büyük sorunlara yol açmaktadır. Mülteciler göçmen olarak değerlendirilmektedirler çoğu zaman ki, bunlar çok farklı kavramlardır ve bu tür eğilimler söylemsel olarak ciddi zarar vermektedir. Mültecilere dair bir haber yapılacaksa o kişinin haber yapan kişi tarafından kimliğine dair bilgi sahibi olması gerekmektedir. Gazeteci ve habercilerin KKTC’nin jeopolitik durumundan haberdar olması gerekmektedir. Aynı zamanda mülteci konumundaki kişinin geldiği ülkeye dair de bilgi sahibi olması gerekmektedir (B. Mahmutoglu, kişisel görüşme, 20 Eylül, 2018).

Haber yapan kişinin toplumu yanlış bilgilendirme gibi bir şansı olmamaktadır. Çünkü bir haber nasıl yazılırsa toplum tarafından sorgusuzca ve doğru olarak kabul edilmekte ve o şekilde değerlendirmektedir. Dolayısıyla haber yapan gazeteci haber yazarken mülteci konumundaki kişilerin neden geldiklerini ve hangi sebeplerden geldiklerine dair bilgi sahibi olmakla yükümlüdürler.

Bölüm 6

SONUÇ

Mültecilerin, iltica ettikleri ülkelerde birer “sorun” olarak görülmesi çok yaygın bir olgudur. Meydana gelen bu sorunun toplum ve kitlelerce benimsenmemesi ise, birden fazla toplumsal süreci içinde barındırmakla birlikte medya bu temsilleriyle en önemli mecra olarak ortaya çıkmaktadır.

Bilhassa ana akım medyanın Suriyeli mülteci bireylerle alakalı olarak oluşturduğu yayıncılık ve habercilik anlayışı ile bağlantılı olarak haber yapımı aşamasında kullanılan söylemsel yapıları, hegemonik bir söyleme dönüşmektedir. Bu hegemonik söylem toplumsal olarak algılanan temsil pratiğine dönüştürülmektedir. Bu açıdan medyanın hegemonik okuma aynı zamanda algılama şekillerini yaygın bir hale getirdiği, tekrardan ürettiği aynı zamanda inşa ettiğini görmekteyiz. Bu sebepten medyanın söylemsel yapıları ve temsiliyet şekillerinin bir toplumsal hakikate dönüştüğü sıklıkla gözlemlenen bir duruma dönüşmektedir.

Bu vaziyet dezavantajlı toplumsal gruplar mevzubahis olunca özünü çok açık bir biçimde gösterebilmektedir. Mülteciler ve göçmenler gibi vatansız bırakılan, birçok farklı sosyal, politik ve maddi haklarından yoksun kılınmış bir dezavantajlı grupların haber metinlerinde ve başka medya temsil çeşitlerinde “sorunlu” ve “potansiyel suçlu” konumunda sunulması çok sık karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Bilhassa sık aralıklarla göçlere ev sahipliği yapan Avrupa Birliği (AB) devletlerinde mülteciler, aşağılayıcı söylem ve algılarla gündeme gelmektedir.

Suriyeli mültecilerin bulundukları konum ve medyadaki temsil biçimleri araştırmalara göre birçok coğrafyada olduğu gibi adanın kuzeyinde de sorunlu bir durum arz etmektedir. Dolayısıyla ada medyasında yeteri kadar temsil edilmemekte veya yanlış temsil edilmektedirler. Bu bağlamda KKTC medyasına yönelik yapılan çalışmalarda analizde elde edilen bulgulara esasen: Medya söylemleri ve temsiliyet pratiğinin zaman içerisinde daha da büyük bir probleme dönüştüğü görülmektedir. Elde edilen bulgular ve analizler sonucunda, incelemeye alınan gazetelerin, Suriyeli mültecilerle ilgili haberlerde “olumsuz”, “sorunlu” bir içeriğin mevcut olduğu görülmektedir. Bir diğer sonuç ise Suriyeli mültecilerin haber metinlerinde potansiyel suçlu olarak görüldüğü ve kaçak olarak nitelendiği olgusudur.

KAYNAKLAR

- Akbulut, O. (2008). *Barış İçinde Birlikte Yaşamanın Hukuki Zemini*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Alankuş, S. (2016). *Barış Gazeteciliği Elkitabı*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Aslan, K. (2004). *Haber Nasıl Okunur*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınları.
- Akdoğan , H. (2004). *Medyada Kadın*. İstanbul: Ceylan Yayınları.
- Alankuş, S. (2007). *Çocuk Odaklı Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Alankuş, S. (2007). *Kadın Odaklı Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Türkiyede Geçici Kruma Altındaki Suriyeliler: Tebitler ve Öneriler* . İstanbul. WALD Yayıncılık.
- Altınışik, Ç., & Yıldırım, M. Ş. (2002). *Mülteci Haklarının Korunması*. Ankara: Ankara Borosu Yayınları.
- Atasoy, A. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Nüfus Coğrafyası. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29-62.
- BMMYK, B. (1997). *Dünya Mültecilerinin Durumu*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları . *Hcettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 60-80.
- Bağcı, Ş. (2007). Avrupa Birliği Genişleme Sürecinde Azınlıklar . *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yüksek Lisans Tezi.
- Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği(BMYK), B. (1997). *Dünya Mültecilerinin Durumu*. New York.
- Castles, S., & Miller, M. ., (2008). *Göçler Çağı - Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınlar.
- Ceylan, Y. (2012). Zorunlu Göç ve Suç İlişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*.
- Çobaner, A. A. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Suriyeli Mülteci Çocukların Haberlerde Temsili. *Marmara İletişim Dergisi*, 27-54.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Dündar, T, & Özer, E. (2015). *Türkiye'de Göçmen olmak: Ggöçmen İşçiler Araştırması*. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Dedeoğlu, G. (2013). Medya ve İletişim Çalışmalarında Teun Adrian van Dijk'in Yaklaşımı Bağlamında Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Söylem olarak Haberin Çözümlemesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31-46.

- Devren , Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Gurubu.
- Dursun, Ç. (2004). *Haber Hakikat İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitapları Yayını.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Dergisi*.
- Erol, M., & Ersever, O. G. (2014). Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*.
- Erdal, H. (2010). Yasadışı Göç ile İlgili Kavramların Doğru Anlaşılması ve Yazılı Basında çıkan Hberler Üzerine Bir İnceleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 29-54.
- Erdoğan, M, Kavukçuer, Y., & Çetinkaya, T. (2017). Liberal Perspektif Analizi-Türkiyede Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı. *Özgürlük Araştırmaları Dergisi*.
- Girgin , A. (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Gölcü, A., & Dağlı , A. (2017). Haber Metinlerinde Ötekiyi Aramak:Suriyeli Mülteciler Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. İstanbul: *Kırmızı Yayınları*.
- Gün, Z. (2016). Çağdaş Psikoloji Akımları. *Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi*.

Gökalp, E., Ergül, H., & Cangöz, İ. (2010). Türkiyede Yoksulluğun ve Yoksulların Anaakım Basında Temsili. *Sosyal Araştırmaları Dergisi*.

Gözügüzel , E. (2014). KKTC Üzerinden Yapılan Göçmen Kaçakçılığı. T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara

HYPERLINK "<http://omcakl8.tripod.com/evodev/brt.htm>

Hekimoğlu, M. M. (2007). Uluslararası İnsan Hakları Açısından Azınlık Hakları ve Türkiye. Ankara: Detay Yayıncılık.

Hançer, E. (2006). Kıbrıs Türk basınında Shiplik Yapısı ve Haber Üzerindeki Etkileri. *Küresel İletişim Dergisi*.

Hüdaoğlu, G. (2002). Kıbrıs Türk Basınında Haber Bağımlılığı. Yakın Doğu Üniversitesi Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

İrvan, S. (2006). Kıbrıslı Türk Gazetecilerin Mesleki ve Etik Değerleri. *Küresel İletişim Dergisi*.

Kurubaş, E. (2004). Asimilasyondan Tanımaya - Uluslararası Alanda Azınlık Sorunu ve Avrupa Yaklaşımı. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kars, N. (2010). Haberin Tarihi,Kavramları,Söylemi ve Radyo Televizyon Haberciliği. İstanbul: Derin Yayınları.

Kolukırk, S. (2009). Mülteci ve Sığınmacı Olgusunun Medyadaki Görünümü:Medya
Politiki Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-20.

Keskin , İ. R. (2018). Ötekilik Bağlamında Suriyeli Kadınlar: Yerel ve Ulusal Basında
Suriyeli Kadın Temsillerinin İncelenmesi. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü: Yüksek Lisans Tezi*.

Köse, O. (2017). *Tarihte Kıbrıs*. İstanbul: Irmak Ofset Yayınları.

Mamalı, B. (2014). *Gizli Güçler, Emperyalizm, Siyonizm ve Dini İnanışlar
Sarmalındaki Kıbrıs*. Lefkoşa: Bolan Dijital Baskı.

Oğuz, H. Ş. (2015). Kùltürlerarası Karşılaşmaların Uzak İhtimali. *Tesam Akademi
Dergisi*, 127-165.

Okutan, Ç. (2004). Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı. *Ankara
Üniversitesi SBF Dergisi*, 2-59.

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji:Eleştirel Haber Çözümlemesi*. İstanbul.

Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. F. (2005). Türk Basımında Sığınmacı Temsili Üzerine
Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 31-46.

Özer, Ö. (2009). *Haber Çözümlemeleri*. Eskişehir: Literatürk Akademia.

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji-Eleştirel Haber Çözümlemesi*. Konya:
Literatürk Akademia.

- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 1-26.
- Sarılar, N. B. (2018). Türkiye Basınında Ana Akım Medyada Mülteci/Sığınmacı Temsili. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 139-157.
- Seber, G. (2013). Kadın Çalışmalarında Yapamadıklarımız. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Tunç, H. (2005). Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu Türkiye . *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*.
- Yıldız, F. (2004). Uluslararası Göç ve Diaspora ile İlişkili Kavramlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*.
- Şimşek, D, & Ahmet , İ. (2017). Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik. *Toplum ve Bilim Dergisi*. 140: 7-10.
- UNICEF. (2007). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları- Hak Temelli Perspektif. Dublin: *UNICEF Orta Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Bölge Ofisi, Dublin Teknoloji Ofisi*.
- Ünlü, C. (1981). *Kıbrıs'ta Basın Olayı* . Ankara : Cemalettin Ünlü Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları.

Varol, S. F. (2014). Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü.

Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 301-3013.